Ochotnické divadlo

ČÍSLO 12
1961

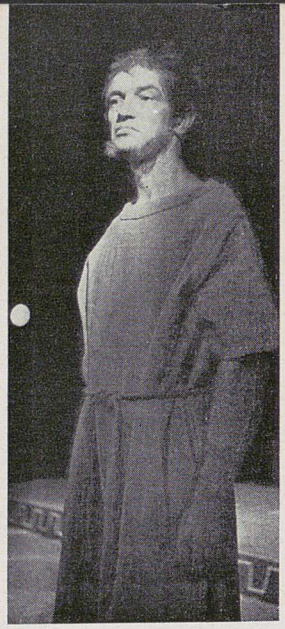

M. Kadlec — Ezop z gottwaldovské inscenace Lišky a hroznů na XXXI. Jiráskově Hronovu. Foto Šilhánek

Olbrachtova Anna proletářka v dramatizaci E. Vrchlické se stále objevuje na ochotnických scénách. Pernicův snímek z inscenace souboru Svatoboj — ZK ZJŠ Brno

PŘÍLOHA DNEŠNÍHO ČÍSLA:

KRAJ, KDE KVETOU KANÓNY

M. Tlustá a Zd. Košťálová v hlavních rolích hry J. Váha Bohové Amsterodamu. Soubor ZK ZJŠ Brno

Ochotnické divadlo

Ročník VII, č. 12, prosinec 1961 ● Vydává ministerstvo školství a kultury v nakladatelství Orbis, národní podnik, Praha 2, Stalinova 46 ● Vedoucí redaktor Jiří Beneš ● Redakční kruh: Jiří Valenta (předseda), Jaroslav Beránek, Jiří Bílý, Cyril Bláha, Bohuš Cirnfus, Jaroslav Černý, Antonín Čuba, Viktor Doubek, dr. Miloslav Jurák, dr. Josef Koenigsmark, Ladislav Lhota, Vladimír Semrád, Valerie Sochorovská, dr. Jiří Valchář, dr. Pavel Vavruch, Marie Votavová ● Grafická úprava: Miloslav Fulín: ● Adresa redakce: Praha 1, Stalinova 3, telefon 221054, 220957 ● Vychází v polovině každého měsíce ● Cena jednotlivého výtisku 4 Kčs ● Tiskne Knihtisk, n. p., závod č. 2, Praha 2, Slezská ul. 13 ● Rozšiřuje poštovní novinová služba (PNS) ● F-07*11687. ● Toto číslo mělo redakční uzávěrku koncem října 1961. Vyšlo 6. prosince 1961.

© Orbis 1961.

ZA DALŠÍ ROZVOJ OCHOTNICKÉHO DIVADLA V SEVEROMORAVSKÉM KRAJI

VÝŇATKY Z REFERÁTU NA KRAJSKÉM AKTIVU PORADNÍCH SBORŮ V OSTRAVĚ 23. 9. 1961

Věnujeme-li dnes tolik vzácného místa v časopisu podstatnému citování z referátu na jednom krajském aktivu, je tomu tak proto, že jsme přesvědčeni o obecnější platnosti těchto úvah dvou předních moravských pracovníků ochotnického hnutí, soudruhů Miroslava Etzlera a Jaroslava Černého, kteří jsou autory referátu. Bez vyjasnění podstatných problémů smyslu a perspektiv ochotnického divadla, současné problematiky práce našich poradních sborů a soutěží — nehneme se ani o krok dál v rozvoji hnutí. Uvítáme diskusní hlasy k hlavním tézím referátu. Tím chce být úvodník posledního letošního Ochotnického divadla současně prologem příštího, už osmého ročníku časopisu. Redakce

*

Dnes vývoj naší společnosti vytvořil předpoklady širokého kulturně politického rozvoje a občanská estetická výchova se stala v souvislosti s ideovou výchovou politickým programem. Vzdělání, touha po vědění, vědy a umění nabyly nový společenský význam. Projevuje se nebývalá vůle vzdělávat se, poznávat umění a tvořit. Klasický zákon naší filosofie, že bytí určuje vědomí člověka, nalézá konkrétní výraz v životní praxi i v programových tézích společenského vývoje směřujícího k budoucnosti komunismu.

Jen se pozorně podívejme kolem sebe! Ještě nikdy nebyl takový provoz v lidových a závodních knihovnách, ještě nikdy tolik lidí nenavštěvovalo divadelní představení, koncerty, ještě nikdy tolik lidí necestovalo pro potěšení a poučení — ještě nikdy tolik lidí nestudovalo a neučilo se. Dnešní doba, doba pokolení budovatelů komunismu, nemá v dějinách lidstva obdoby. Mění se mentalita člověka, jeho morálka — jeho vztah ke společnosti. Ani vážná současná mezinárodně politická situace nám nemůže zabránit v tom, abychom nemyslili kupředu a ve svých perspektivách nenalézali obrovskou mravní i materiální převahu nad starým světem.

V druhé části návrhu programu Komunistické strany Sovětského svazu v páté kapitole je stať o komunistické morálce. Jsou v ní uvedeny mravní zásady, jež má obsahovat morální kodex budovatele komunismu. Je dobře si je připomenout:

— Oddanost věci komunismu, láska k socialistické vlasti a k socialistickým zemím,

— svědomitá práce pro společnost podle zásady: kdo nepracuje, ať neji,

— péče každého o zachování a rozmnožení společenských hodnot,

— vysoké vědomí společenské povinnosti, tj. nesmiřitelnost k porušování zájmů společnosti,

— kolektivismus a soudružská vzájemná pomoc podle hesla: jeden za všechny a všichni za jednoho,

— humánní vztahy a vzájemná úcta mezi lidmi: člověk člověku přítelem, soudruhem, bratrem,

— poctivost a pravdivost, mravní čistota, prostota, skromnost ve veřejném a osobním životě,

— vzájemná úcta v rodině, péče o výchovu dětí,

— nesmiřitelnost k nespravedlnosti, přižívnictví, nepoctivosti a kariérismu,

— přátelství a bratrství všech národů SSSR, nesmiřitelnost k národnostní a rasové nenávisti,

— nesmiřitelnost k nepřátelům komunismu, míru a svobody národů

a nakonec:

— bratrská solidarita s pracujícími všech zemí, se všemi národy.

SOUČASNÝ STAV

Ochotnické divadlo v Severomoravském kraji dnes věrně zobrazuje celostátní průměr. Vedle tak zvaných špičkových souborů s mimořádnými inscenacemi, které se stávají známými v celostátním měřítku, pracují na druhé straně mnohé soubory ještě velmi nedokonale. Zejména soubory mládežnické a soubory na vesnici. Můžeme ale konstatovat, že jsme dosáhli prvního vítězství — na dramaturgické frontě. Nehrají se již brakové hry. Ovšem toto vítězství je, abychom tak řekli, etapové. Po jeho dosažení se objevují nové cíle.

Jako ideově umělecký problém vystupuje do popředí *dramaturgicko-režijní* přístup k jevištnímu ztvárnění zvoleného textu. Jeho náležitý výklad. Pravda je, že vytyčením tohoto problému si vědomě posouváme estetico-etická měřítka pro hodnocení své práce. To ale samozřejmě vyplývá z vývoje ochotnického divadla v posledních letech. — Jako příklad nechť nám poslouží vítkovická inscenace Tvrdohlavé ženy.

Beze zbytku schvalujeme volbu hry. Ano, soubor si vybral vhodnou hru národního klasika. Proti tomu nemůžeme mít výhrad. Naopak říkáme: hra má co říci dnešnímu divákovi v dnešní společenské situaci. Pokročíme-li ale ve svém soudu dále a v její jevištní podobě budeme hledat, co inscenátoři uvedením díla sledovali — co zvláště důležitého a závažného chtěli uvedením hry říci svému divákovi, octneme se na rozpacích. To se stalo i na XXXI. Jiráskově Hronovu.

Dojdeme tedy k poznání, že je rozdíl mezi dramaturgií aktivní a pasívní, jak to v Hronově řekl bratislavský dramaturg soudruh Mičinec. Jinými slovy: Nestačí jen vybrat hodnotnou a vhodnou hru, ale je třeba zvolit určitou hru proto, abychom jí mohli vyjádřit své stanovisko k určitému problému. Taková koncepce divadelní a vůbec umělecké práce obsahuje společensky závažné ideové jádro. Můžeme pak hovořit o stranickosti v umění. Dramatický text a naše tvůrčí práce při jeho uvedení musí ve vzájemném souladu přinést jednolité dílo s maximálním společenským účinkem.

Z tohoto stanoviska je velmi důležité ozřejmit si i pozici diváka. Řadový návštěvník ochotnických představení zpravidla vnímá jen obsah díla a do toho vkládá své vlastní pocity. Může být dojat, vesel, lhostejný apod. Stává se tak, že umělecká složka díla mu uniká. Proň je důležité *co* se hraje a méně již *jak* se hraje. Je proto zřejmý úkol divadla povzbudit, anebo vůbec vyvolat pozornost diváka i pro vnímání estetické složky díla. Nejen proto, že u dobrého umění je tato složka těsně spjata se složkou ideovou a působnost této ideové složky přímo posiluje, ale i proto, že tak zapůsobíme na harmonický rozvoj divákovy osobnosti i po estetické stránce.

Veliký je společenský obsah ochotnického divadla v jeho produkci. Např. ochotníci z Vítkovických staveb v Kunčicích uvedli v minulé sezóně 15 představení Dalskabátů. Skromně odhadujeme počet diváků při této inscenaci na 3000. Představení většina z nás zná. Víme, že bylo slušné úrovně a že bylo zařazeno i na pořad Krajského festivalu v Přerově. Dá se říci, že s ním soubor udělal hlavně při zájezdech na vesnici kus dobré politické práce na úseku ateistické propagandy. Pohříchu však musíme konstatovat, že umělecké složky inscenace nebyly natolik vyrovnané, aby představení mohlo stejně účinně zapůsobit i esteticky.

Ještě závažněji se tento problém zrcadlí u divadla pro mládež. Ve VŽKG inscenovali pohádkovou hru Popelka. Představení neurovnané, nezvládnuté, s příkladně špatnou mluvou. Zhlédlo je 6 nebo 7 tisíc dětí. To už je, soudružky a soudruzi, kulturní přečin — pokud to tak můžeme kvalifikovat. Nemůže nám stačit omluva či výmluva souboru, že v inscenaci zaměstnával méně zkušené členy, že na její přípravu bylo málo času, protože stála ve stínu hlavních úkolů souboru a že se konec konců jednalo jen o pohádku. Vždyť představení mohlo být pro některé dítě prvním bezprostředním uměleckým zážitkem, který pod-

statně ovlivní jeho vztah k umění pro celý život. Nejhorší na věci je, že nejde o křiklavou výjimku, ale o běžnou praxi při uvádění divadla pro děti.

PERSPEKTIVY

Soubory dnes musí usilovat o to, aby nalezly prostředky k dokonalému uměleckému vyjádření. Cesta je jedna: vzdělávání, poznávání, rozšiřování obzorů.

Narůstání kulturních požadavků je příznačným rysem naší společnosti, který je nejlépe vyjádřen v hnutí brigád socialistické práce. Dnešní dělník studuje, učí se a vzdělává. Jednak pro svou profesi — odborně, jednak pro uspokojení svých intelektuálních a citových nároků. Obě tyto složky jsou v dialektické souvislosti.

Před takového člověka dnes předstupuje umění — divadlo. Co do společenského poslání směrem k divákovi je na profesionální a ochotnické nerozlišujeme.

Dnešní ochotník předstupuje před nového diváka s novými nároky, zkušenostmi a požadavky. Proto nestačí, aby byl jen na jeho úrovni, ale musí si vytvářet perspektivní předstih. To znamená, že jako člověk — občan musí v sobě nést nejen obecné kladné rysy dnešního člověka, ale navíc musí mít to, co mu skýtá morální oprávnění vytvářet umění pro společnost — tedy talent a odbornou schopnost. Musí se teoreticky vzdělávat a prakticky školit. Těžiště práce dnešního divadelního souboru je ve studiu, v přípravě kolektivní i individuální. Souvztažnost kolektivní a individuální práce podmiňuje výsledek.

Není možné vésti dobře kolektiv, nejsou-li v něm lidé, alespoň jednotlivci, kteří mají talent a jisté odborné vzdělání a obecný politický a kulturní přehled. Ti musí působit na celý kolektiv, aby usiloval o zvýšení své ideově umělecké úrovně, a naopak kolektiv — a v tom je jeho síla — zpětně působí stále náročnějšími požadavky na vedoucí členy: režiséra, dramaturga, ale i herce.

Je nesporné, že úsilím o zlepšení práce musí být zasažen celý soubor, tedy také techničtí a hospodářští pracovníci a zejména mladí lidé a lidé noví, kteří do souboru přicházejí.

Předpokládejme, že tato snaha narazí i na nepochopení. Střetneme se s názory: „Prosím vás, co bychom si lámali hlavu — přece to divadlo děláme třicet let a v Hronově jsme už taky byli!“ Nebo: „Mi nechejte tu kasu a o divadlo se starejte vy!“ Nakonec klasický výrok: „Co chcete, vždyť jsme jen ochotníci!“

Zde se skrývá nebezpečí, že lidi odradíme od práce, jestliže se nám nepodaří překonat sklony k pohodlnosti, ješitnosti, prostě ke všemu starému, co přežívá.

Nedělejme si iluze, že se nám podaří nyní od nové sezóny od základu změnit způsob práce v souborech. Uvědomme si, že tyto úkoly jsou náročné a že vlastně formulují vyhlídky rozvoje ochotnického hnutí. Avšak již dnes jsou vytvořeny podmínky pro první kroky, jak o tom v úvodu hovoříme.

Začátky budou nepochybně obtížné. Bude třeba hodně taktu, trpělivosti a houževnaté a cílevědomě promyšlené výchovné práce. Naproti tomu ovšem lze bezpečně spoléhat, že první výsledky se projeví probuzením iniciativy a že již zanedlouho budeme moci nalézat dobré příklady nejen individuální, ale i kolektivního zaujetí.

Tato cesta povede k rozvoji lidské osobnosti a vnitřní život v souborech, o němž v posledních dobách rádi hodně hovoříváme, se stane nejen rovnoměrnou, ale určující složkou společenského působení ochotnického divadla.

A tak prostředek k dosažení zvýšené ideově umělecké úrovně divadla — výchova ochotníka se nám promění v hlavní cíl našeho snažení.

PORADNÍ SBORY

Závažným mezníkem v práci poradních sborů byla loňská územní reorganizace. V duchu další decentralizace byla zvýšena míra účasti okresních orgánů na řízení veřejného života. Tento fakt se zvlášť projevil v řízení osvětové práce, když krajské domy osvěty byly zrušeny a nové velké okresy se staly středisky několika dílčích osvětových center.

Tato zásadní změna se musela nutně projevit i v práci poradních sborů. Proto jsme v uplynulém roce sledovali především úsilí o *reorganizaci* poradních sborů. Stalo se, že zejména podzimní období, tak důležité pro usměrňování činnosti souborů v nové sezóně, bylo v práci poradních sborů zcela věnováno problémům jejich vnitřní organizace. V dalších obdobích celoroční práce pak sledujeme už jenom snahu o udržení alespoň těch vnějších znaků řízení práce: ukončování soutěží a organizace přehlídek.

Metodická činnost kromě práce porot se omezila na několik nahodile koncipovaných kursů či školení převážně praktického charakteru (nejčastěji líčení).

Dnes je naším hlavním úkolem uzavřít toto údobí. Zejména proto, že dnešní stav vyžaduje především co nejintenzívnější metodickou péči o soubory a nesnese další plýtvání silami při vnějších organizačních úkolech spadajících do kompetence osvětových domů.

Decentralizace a z ní vyplývající ustavení poradních sborů při osvětových domech na menších územních celcích mohou zajistit při promyšleném složení a systému práce poradního sboru nejtěsnější kontakt se všemi soubory v obvodu jejich působnosti. Účinnost tohoto těsného sepětí se projeví jen tehdy, dokáží-li poradní sbory získat *podrobný přehled* o každém souboru. Dosavadní praxe dvojího styku se souborem: na počátku sezóny při vytváření dramaturgických plánů a na konci sezóny při hodnocení představení dnes již nestačí. Nemůže stačit, protože prvořadě důležitou se stává práce v souboru mezi těmito dvěma okrajovými body. Vždyť jak bychom si mohli dovolit posuzovat soubor jako kulturně politického činitele na základě znalostí opírajících se jen o poznání jeho vnějších projevů?!

Konečně, což si nepamatujeme oprávněné stížnosti souborů při hodnoceních na besedách po představení na to, že kritika je sice oprávněná a správná, ale že přichází pozdě, že pouze odtažitě postihuje výsledek práce. Že mlčela v době, kdy soubor představení připravoval — kdy se vlastně dělo to podstatné a hlavní?!

Z toho vyplývá, že pro další vývoj našeho ochotnického divadla je nezbytně nutné, aby zájem poradních sborů se především soustřeďoval na vnitřní život souborů. Aby sledoval, nakolik soubory pečují o společenský život svých členů na kulturní úrovni odpovídající významu jejich veřejné činnosti. Nakolik soubory zajišťují z vlastní iniciativy ideově umělecký růst členů. Jak pečují o dorost, provádějí nábor mládeže a odpovědně ji vychovávají, přičemž nechápeme výchovu jako produkci okrajových představení. Dále, jaký je společenský dosah práce souboru co do dramaturgie, úrovně umělecké produkce, počtu repríz a pohotovosti v reagování na aktuální problémy společenského života v oblasti působení souboru zejména uplatněním malých jevištních forem, o jejichž velmi závažném významu pro vnitřní život souboru a pro jeho umělecký růst nepochybujeme. V poslední řadě pak podíl souboru při plnění ostatních politických úkolů, při práci v poradních sborech, pomoci vesnici, mládežnickému divadlu a podobně.

Pro plnění těchto úkolů je ovšem nezbytné, aby poradní sbory měly velmi jasný přehled o souborech. Tím nemyslíme dřívější evidence statistického charakteru, nýbrž pravdivý obraz skutečné úrovně souboru, jeho růstu nebo úpadku v průběhu jeho činnosti.

Domníváme se, že tady už nevystačí staré kartotéky, ale že bude třeba uvažovat o takovém způsobu registrování zpráv o souborech, odborných posudků, pracovních plánů souboru a hodnocení jejich plnění, který poskytne vyčerpávající obraz souboru i jeho vývoje.

Bude nutné, aby vztah poradních sborů k souborům stále více získával rysy pedagogické. Poradní sbory se budou muset postarat o soustavnější práci porot a budou muset vést poroty k tomu, aby zprávy o návštěvách v souboru nebyly jen zprávami o zhlédnutých představeních, ale aby u každého souboru sledovaly celý jeho vývoj a byly podkladem pro hodnocení růstu souboru a pro určování individuální metodické pomoci každému souboru podle jeho současných potřeb. Máme totiž zkušenosti, že mezi prací poroty a poradního sboru nebyl v minulosti vždy dosti úzký kontakt. Důsledkem pak byla praxe, podle níž poradní sbory hodnotily úroveň souborů v oblasti svého působení převážně jen podle výsledků velikých akcí, hlavně soutěží a přehlídek. To vedlo dále k tomu, že se pozornost soustřeďovala převážně na tak zvané vyspělé soubory a zcela jí unikaly soubory méně zkušené, které však měly velmi dobré předpoklady úspěšného vývoje a nejvíce potřebovaly metodické pomoci. I když v tomto stavu mnoho napravily dva ročníky soutěže vesnických souborů, nebylo dosaženo uspokojujícího řešení. Máme dokonce zkušenosti, že pozornosti poradního sboru unikly soubory, jejichž vnitřní aktivita ve výchově a společenském vyžití členů, jejich kulturně politické působení

v závodě či v obci svým společenským dosahem převyšovaly činnost tak zvaných špičkových souborů koncentrující se převážně na produkci vybroušených soutěžních představení.

Je zřejmé, že se poradní sbory neobejdou bez individuálního působení na soubory. Při rozdělování úkolů členům poradních sborů bude třeba svěřit jednotlivcům péči o jednotlivé soubory. Domníváme se, že při průměrném počtu 20—30 souborů v obvodu připadne na jednoho člena poradního sboru péče o 2—3 soubory a že je zcela reálné, aby tento pracovník sledoval činnost těchto souborů a několikrát do roka je navštívil.

Pro postižení specifických úkolů bude nutné v okresních poradních sborech zřízení odborných sekcí, zejména pro otázky dramaturgie, divadla s dětmi a pro mládež, malé jevištní formy. Zvláště velký důraz klademe na metodickou sekci, která by měla sledovat vnitřní život i celý způsob práce souborů.

Závažným výchovným prostředkem zůstane školení. Domníváme se, že zřizováním lidových škol umění přijdou do okresů v blízké době pedagogické síly, které svým odborným zaměřením se budou moci stát zárukou dobře prováděného školení přímo v okresech. Krajské typy škol dostávají v poslední době nové formy, jejichž účinnost by mohla být prvořadá. Máme na mysli zřizování ochotnických studií při stálých profesionálních divadlech. V letošním roce zahajuje v našem kraji první takové studio při Divadle Oldřicha Stibora v Olomouci. Jeho činnost budeme moci vážit nejdříve na konci sezóny. Můžeme si však již učinit obraz o jiném typu školení, který nám představuje dramatické oddělení lidové konzervatoře při Městském domě osvěty v Ostravě. Domníváme se, že uplynulý první ročník nesplnil očekávání ani naše, ani samotných frekventantů. Náprava bude možná jen ve spolupráci s ostravskou odbočkou Svazu čs. divadelních a filmových umělců, která bude muset zajistit získání odpovědných lektorů. Rovněž budeme požadovat dokonalejší organizační zajištění se strany Městského domu osvěty.

* *

Středem našeho zájmu je posílit výchovnou funkci ochotnického divadla nejenom už ve vnějším působení, ale i se zřetelem na ideově umělecký růst samotných ochotníků. Lidová umělecká tvořivost v tomto pojetí je jednou z důležitých složek vedoucích k vytvoření profilu socialistického člověka.

Neboť chápeme umění jako proces poznání myšlení a jednání člověka, jeho morálky a jeho citů. Tím, že se zabýváme uměním, rosteme morálně, kulturně i politicky.

Proto jsme se pokusili naznačit některé prostředky, které by vedly k tomuto cíli. Končíme slovy velkého sovětského režiséra Alexeje Dmitrijeviče Popova:

„Divadlo — to jsou dějiny zušlechťování lidských srdcí. Je to místo, odkud musíme působit pozitivně nejenom na diváky, ale i na sebe!“

Jak dál?

V poslední době se v řadě článků Ochotnického divadla znovu objevuje téma smyslu ochotnického divadla v epoše socialismu, přemýšlí se o nových formách ochotnické práce. Otázka „jak dál?“ je v podtextu všech těchto úvah. Neobjevují se náhodou, protože v nejednom souboru stále palčivěji cítíme, že s dosavadními formami činnosti bychom v budoucnu nevystačili. Také v našem holešovském souboru přemýšlíme o těchto problémech.

Naše Divadlo 6. května, které letos slaví 15 let své existence, procházelo tak jako většina ochotnických souborů obdobími rozmachu i poklesu činnosti. Obdobím sporů i činorodé práce, obdobím sektaření i jednoty. Teprve letos na jaře se zkonsolidovaly síly souboru a vyřešili jsme určité základní problémy, které jsou předpokladem dobré činnosti po všech stránkách. Píši *po všech stránkách,* protože nejde jen o uměleckou úroveň představení; v tom není jediný cíl ochotnického snažení. Nám musí v současné době jít o to, aby celá činnost souboru zajišťovala dokonalé kulturní vyžití všech členů, tedy i neherců nebo začínajících herců, a aby jednotlivá vystoupení a inscenace her byly organickým výsledkem celého života souboru. Tím dosáhneme toho, že poklesy mezi obdobími vysoké aktivity a stagnace budou minimální.

V ochotnickém divadelnictví se dělá ta chyba, že se často podceňuje organizační stránka souborové činnosti. V Divadle 6. května máme řídící výbor, který pravidelně projednává všechny organizační, hospodářské i umělecké problémy. Podařilo se nám dobře rozdělit funkce a ujasnit obsah odpovědnosti jednotlivých funkcionářů. Máme svého jednatele, dramaturga, archiváře atd. Organizujeme systematický nábor nových zájemců, i když má dnes soubor již na sto aktivních členů. Připravujeme vydání členských průkazek, ve kterých bude i rubrika, kde si bude každý člen zapisovat odehrané role. Výbor zároveň odpovídá za spolupráci s místní skupinou ČSM, která nám pomáhá získávat nové talenty z řad mladých. Vysoká organizovanost celé činnosti nám zajistí přehled o všech akcích, zajistí nám také, aby nově přihlášení členové byli dokonale využiti. U nás jsme rozdělili soubor na několik menších skupin podle specializace, takže nyní máme skupinu činoherní, her pro mládež, operetní a recitační. V čele každé skupiny stojí režisér, který má svého pomocníka — adepta režie. Uvědomujeme si, že bez výchovy a odborného růstu nelze již dnes dělat divadlo. Malíř, když chce malovat obraz, musí umět zacházet se štětcem a barvami, herec musí umět zacházet s hlasem a s celým svým tělem. Ale ani malíři nestačí jen řemeslná zručnost, i on musí ovládat např. kompozici, a ani to nestačí, musí vědět, co malovat a proč. Jestliže chce, aby jeho obraz lidem něco říkal a jestliže chce, aby jeho obrazy byly pro lidi, něco pro lidi znamenaly, nemůže být jen řemeslníkem. I my děláme divadlo pro lidi a také naše divadlo má být zdrojem výchovy socialistického člověka, herce i diváka, zdrojem poznávání světa a jeho zákonitostí a nástrojem přetváření světa a člověka. K tomu všemu nám bude sloužit Divadelní škola, která probíhá jednou týdně a musí se stát organickou součástí života souboru.

Jaká jsme zařadili témata? Jen pro příklad: O stavbě dramatu, Současná divadelní tvorba, Současné divadelnictví, O jevištní technice, Hudba a divadlo, O maskování atd. Chceme, aby naše škola nebyla nudná, aby to byly spíše zajímavé diskusní semináře, aby tedy i škola byla určitým kulturním vyžitím. Nebáli jsme se zařadit také téma O společenském chování. Zájem je takový, že jsme museli přibrat i členy z vesnických souborů a vytvořit

V holešovské inscenaci Chudáka manžela pohostinsky vystoupil národní umělec Ladislav Pešek

V + W, Robin zbojník. Inscenace holešovského Divadla 6. května

zvláštní paralelní školu ještě pro mládež. Doufáme, že se Divadelní škola stane základem uměleckého růstu celého souboru. Vždyť přiznejme si otevřeně, jak málo je na tomto poli uděláno, jak málo ochotníků nám např. čte odborný divadelní tisk atd.

Mnoho našich souborů podceňuje nutnost dramaturgického plánu. Když jsme se takto zeširoka zamýšleli nad celou svou činností, dospěli jsme zároveň k poznání, že je nutný dramaturgický plán, podrobně prodiskutovaný se všemi členy souboru, schválený výborem závodního klubu, přesně termínovaný a přísně kontrolovaný. Jen tak odpadnou starosti, co hrát, jen tak odpadne nespokojenost členů s tím, že se hraje málo nebo mnoho a jen tak lze systematicky zapojovat všechny nové členy a vychovávat nové nadšené ochotníky.

Všechna zmíněná opatření ovšem nesmějí znamenat sektaření, vytváření nějakého spolku. Plně si uvědomujeme, že jsme jedním ze souborů závodního klubu a nejde nám o vytváření nějakého separátního organismu.

Možná, že těchto několik zkušeností pomůže i jiným souborům. Rádi bychom se na stránkách Ochotnického divadla dočetli jejich odpověď na prostou otázku: Jak dál? *Stanislav Bártek*

Fr. Fuksa z Divadla 6. května v Molièrově komedii Šibalství Scapinova

STM
součást komunistické výchovy mládeže

SOUTĚŽ TVOŘIVOSTI MLÁDEŽE se stala významnou součástí kulturního života naší země i nedílnou součástí práce Československého svazu mládeže. Svou organizační strukturou i obsahem chce plně odpovídat snaze mladých lidí po vlastní tvorbě, po určitém uměleckém projevu, snaze sdružovat se při této činnosti v organizované celky. Snažíme se harmonicky spojovat přitažlivou a bohatou činnost se zásadami komunistické výchovy chlapců a děvčat, aby se STM stala významnou složkou socialistické kulturní revoluce, aby vychovávala přední soubory i nadané profesionální umělce.

Více než milión dvěstě tisíc mladých lidí soustředila v minulém ročníku Soutěž tvořivosti mládeže. V nejrůznějších oborech umělecké tvořivosti — v uměleckém přednesu, zpěvu, hudbě, divadle, výtvarnictví, estrádách, společenském tanci, připravovali soubory i jednotlivci své programy ke 40. výročí založení KSČ a soutěžili s nimi v okresních, krajských a ústředních kolech.

Zvlášť výrazně jsou mezi mládeží rozvinuty slovesné obory, ať již umělecký přednes, divadlo nebo nejrůznější menší formy — divadla poezie, estrádní umělec-

ké skupiny a podobně. Například v uměleckém přednesu soutěžilo téměř 420 000 chlapců a děvčat, v divadelních souborech STM pracovalo na 60 000 členů a estrádní umělecké skupiny sdružily přes 20 000 mladých lidí. Neschází tedy mnoho k tomu, aby účastníci v těchto třech oborech tvořili polovinu všech účastníků Soutěže tvořivosti mládeže. O to větší je odpovědnost všech, kteří na těchto úsecích pracují, aby promysleli zkušenosti, nashromážděné v minulých ročnících STM, zhodnotili všechny osvědčené formy práce a zároveň hledali stále nové cesty k uvolnění síly slova, ukovaného v umělecké dílo.

V říjnu vyhlásil ústřední výbor ČSM nový ročník Soutěže tvořivosti mládeže, kterým soubory i jednotlivci pozdraví VIII. světový festival mládeže a studentstva. Bylo by však chybou, zužovat zaměření repertoáru jen na tematiku mezinárodního přátelství mládeže a neukázat nejvýznamnější náš vklad k tomuto přátelství — totiž naši socialistickou současnost v celé její šíři. V STM bude nejvýše hodnocen repertoár, který co nejvěrněji zobrazí současný život mladých lidí, jejich problémy na pracovišti, v rodině, lásce.

K problémům repertoáru se píše v mnoha statích časopisu Ochotnické divadlo, hovoří se k nim v poradních sborech i porotách. Není posláním tohoto článku tyto otázky podrobně rozebírat a jde o to, poukázat na hlavní problémy, s kterými se v STM setkáváme.

V oboru uměleckého přednesu jde zejména o komplex tří otázek — o repertoár dětí, o místo revolučních básníků v repertoáru soutěžících a o divadlo poezie. I když rok od roku méně, stále se v STM vyskytuje mnoho případů, kdy děti recitují básně k obrazu svých učitelů a rodičů a ne k obrazu svému, básním nerozumějí a neprožijí je. Často nevědí nic o básníkovi, ani jeho další tvorbě. Tento zjev má v podstatě dva druhy příčin — jedny pramení ze snahy učitelů i rodičů, sestavit repertoár „co nejpolitičtější", bez ohledu na věk recitátora; druhé pramení z bezradnosti, co dětem k uměleckému přednesu doporučit. Cesta, kterou nastoupil Dům pionýrů a mládeže v Sokolově pořádáním seminářů o dětském uměleckém přednesu, jistě ukazuje jeden z příkladů, jak tento problém řešit.

Pokud jde o zařazování děl revolučních básníků do repertoáru soutěžících, mnoho dobrého bylo vykonáno zvláště v minulém ročníku, zaměřeném ke 40. výročí KSČ. Důstojné místo zaujal S. K. Neumann i Wolker, Guillén i Majakovskij. V tomto směru bude nanejvýš správné pokračovat.

Poměrně velmi rychle se rozšířilo mezi mládeží divadlo poezie. To je jistě samo o sobě zjevem radostným. A přece právě vstup těchto souborů do soutěžních místností včetně Wolkrova Prostějova vtiskl nejednomu porotci do čela nejednu vrásku. Tyto skupiny často po umělecké stránce nestačí zvládnout úkol, jaký si předsevzaly, snaží se nahradit mezery v uměleckém ztvárnění slova různými technickými prostředky (světla, horizonty, diaprojektory, magnetofony — to vše v několika exemplářích), nemají často promyšlenu ideu svého vystoupení. Starostlivá péče o divadla poezie bude proto velmi závažným úkolem v novém ročníku STM. Snad přitom stojí za poznámku, i když to nesouvisí přímo s repertoárem, nutnost zvláště pečlivé vnitřní politické práce v souborech. Divadla poezie totiž, pohříchu, vyvolávají u některých svých členů snahu co nejvíce dávat najevo svou příslušnost ke „světu umění", nosit za tím účelem vousy co nejdelší a oblečení co nejčernější či jinak výstřední. Ne nepodobné problémy mají i estrádní umělecké skupiny mládeže. Navíc u nich vystupuje otázka zaměření jejich satirického ostří, poněvadž jde většinou o soubory více méně tohoto typu. Nebyly ještě zdaleka překonány špatně opravené vodovody či zhasínající neóny, stále je ještě hrdinou jejich představení komunální instalatér či chuligán. Nic proti tomu; ale estrádní skupiny by měly kritiku negativních rysů při nejmenším vyvážit stejně vtipnou a svěží orientací na kladné rysy našeho života, rozlišovat problémy hlavní a dílčí, podružné.

V poslední době se u estrádních uměleckých skupin objevil ještě jeden, ne právě žádoucí, zjev. Z malých, mobilních a úderných agitek přerůstají totiž některé z nich ve větší a velké celky, které nemohou vystupovat bez náročného světelného parku, velkého jeviště s několika horizonty atd. Že tím ztrácejí na mobilnosti, za kterou si jich především vážíme, je nabíledni. Ale navíc je to někdy vede k neopodstatněnému kopírování předních profesionálních celků na tomto úseku, ke snaze je dokonce předčit. Charakteristická je v tomto směru zkušenost z minulého ústředního kola STM, kdy některé skupiny odmítaly vystupovat v pražském Divadle Na zábradlí, prý pro nedostatek technického vybavení. Bude proto správné zaměřit se hlavně na rozvoj menších agitek, které dávají optimální předpoklady k vlastní tvořivosti mladých lidí a mohou vystoupit prakticky kdekoliv.

V divadelní části STM se již vesměs neobjevují hry vyloženě špatné. Soubory se snaží vybírat díla našeho klasického odkazu, česká, slovenská i zahraniční díla současná. Nejradostnější je však skutečnost, že například na Šrámkově Písku se vždy koná několik „světových premiér". Úrodný byl v tomto směru zvláště loňský Písek s Kyncloým Vojákem nebo Mlejnkovou Výpravou za hrdinou a Kapesními múzami z Brna.

*

Vedle několika námětů k repertoáru souborů a jednotlivců do nového ročníku Soutěže tvořivosti mládeže si však podrobněji povšimněme otázek politicko-organizačních, které tvoří nedílnou součást soutěže a často rozhodují o jejím úspěchu či neúspěchu.

Mnoho nedostatků je například v náboru do STM. Nechceme proklamovat „honbu za čísly", musíme ale uvážit, že účast v STM má být zároveň určitým garantem péče o soubor, možností diskuse s odborníky i vzájemné výměny zkušeností i nástrojem k účinnému politickému usměrnění repertoáru. A z těchto hledisek musíme posoudit i radostně vysoký počet účastníků STM, jak je o něm hovořeno v úvodních odstavcích. Dvě třetiny účastníků totiž tvoří děti, jednu třetinu účastníci, starší patnácti let; jen necelých 17 procent chlapců a děvčat je ze závodů a vesnic. Je to ovšem více, než kdykoliv v minulosti, ale je to stále velmi málo. Zatím co v divadelních souborech převažují sice soubory mládežnické, v oboru uměleckého přednesu se vedle vysoké číslice téměř 350 000 dětí stydlivě krčí číslice 70 000, vyjadřující účast mladých lidí, starších patnácti let. Je tedy zřejmé, že hlavní pozornost musíme věnovat získání mládeže ze závodů a vesnic.

Bude nanejvýš správné, jestliže svazácké orgány, společně s osvětovými zařízeními a členy poradních sborů, přijmou co nejdříve velmi konkrétní plány — jak dále rozšířit STM zvláště mezi dělnickou a vesnickou mládež, kde ustavit nové soubory, jakými zajímavými formami získat další jednotlivce pro aktivní uměleckou tvořivost.

V minulém ročníku jsme v tomto směru již získali některé dobré zkušenosti. Především se ukázalo, že jedním z hlavních předpokladů získání dělnické a vesnické mládeže je úzká spolupráce ČSM s orgány odborů, komisemi národních výborů, osvětovými zařízeními. Tam, kde se soudruzi konkrétně dohodli a rozdělili si úkoly, kde společně získávali mládež do souborů a do STM, dosáhli i dobrých výsledků, jako např. v Karviné, v Bratislavě a na dalších okresech, ve Svitu Gottwaldov, v Slovaně Žilina a dalších závodech. Plně se osvědčily i večery a odpoledne tvořivosti mládeže, různé srazy a setkání, přehlídky mladých talentů a jiné příležitosti, kde mohli mladí lidé bez složitých přihlášek a pracné režie pořadu vystoupit se vším, co umějí — zahrát scénku, přednést báseň. Někdy nebyl nejlepší repertoár, někdy byla velmi nízká umělecká úroveň — ale základ byl takovým večerem přece jen položen a při trošce péče se strany ČSM pak vznikl soubor, do STM se přihlásila i řada jednotlivců. Tak tomu bylo například na Liberecku, Hodonínsku a dalších místech. Osvědčily se i patronáty vyspělých souborů nad vesnicemi, kde nebyl soubor, s cílem ustavit jej nebo získat jednotlivce pro STM. Tak vznikly např. akce „Soubor zakládá soubor" ve Středoslovenském kraji, závazky mnoha souborů v Severomoravském kraji a podobně. Bude správné, jestliže všech těchto forem, osvědčených v minulém ročníku STM, i nyní plně využijeme.

Velmi dobrý podnět vytvořila začátkem října mládež v Poličce na okrese Svitavy. Několik nadšených chlapců a děvčat v čele s metodičkou OD Janou Svobodovou zašlo do poličských závodů a škol a v krátké době získali na sedmdesát mladých lidí, kteří ustavili Mladou scénu. Svazáci na závodech se přihlásili ve velkém počtu, v Mladé scéně pracují i dvě předsedkyně základních organizací ČSM, přihlásili se i mladí z několika okolních vesnic. A za pomoci zkušených ochotníků se mladí nejen učí hrát divadlo, ale navštěvují i cyklus teoretických přednášek, aby mohli ve svých závodech a vesnicích ustavit v krátké době další soubory.

*

Dalším vážným problémem je odborná, metodická pomoc účastníkům Soutěže tvořivosti mládeže. Hlavními iniciátory i nositeli této činnosti by měly být poradní sbory jednotlivých uměleckých oborů. Mnohé z nich, včetně Ústředního poradního sboru pro divadlo, se v tomto směru plně osvědčily a řada soudruhů a soudružek, zkušených odborníků, každoročně nadšeně pomáhá v průběhu Soutěže tvořivosti mládeže. Poměrně málo však zatím aktivně pomáhají profesionální umělci, snad s výjimkou oboru uměleckého přednesu.

V pomoci účastníkům STM se dopouštíme již řadu let jedné závažné chyby, že totiž zajíždíme za soubory až bezprostředně před prvními soutěžními vystoupeními. Nový soutěžní řád STM stanoví, aby co nejdříve byly ustaveny všechny soutěžní poroty a mohly se okamžitě začít seznamovat se soubory a jednotlivci, pomáhat jim a opřít pak své posudky na soutěžním vystoupení o hlubokou znalost soutěžícího. Pak se nemůže stát, aby porota úzce odborně hodnotila soubor jen podle jeho vystoupení, jak se toho obávali na zářijovém zasedání soudruzi z poradního sboru pro divadlo v Ostravě.

Jinou otázkou ovšem je sám „mechanismus" výběru do vyšších soutěžních kol, který je předmětem tolika diskusí zvláště pracovníků na úseku ochotnického divadla. Zásadně se domníváme, že soutěžení o postup do vyšších kol, určování pořadí i vyhlašování vítězů se vcelku v STM osvědčily a odpovídají přirozené snaze mladých lidí po změření sil, po vyniknutí. Tím citlivěji musí ovšem poroty přistupovat k hodnocení, tím pečlivěji musí zdůvodnit a v besedě se soutěžícím vysvětlit své rozhodnutí tak, aby i ti, kteří nezvítězili, byli nadšeni do další práce. Speciálně v oboru divadla pak k tomu přistupuje i nutnost seriózního vysílání porot na vystoupení, tj. dohoda pevných termínů představení a zajištění účasti poroty. V tomto směru řada OV a KV ČSM i osvětových domů projevila až trestuhodnou nedbalost a odradila některé soubory od účasti v STM. Připomeňme zároveň, že i výběr souborů krajskými orgány na letošní Šrámkův Písek byl dosti neodpovědný, snížil úroveň této vrcholné akce v mládežnickém ochotnickém divadle. Po zkušenostech z letoška přistoupíme proto opět k výběru souborů na Šrámkův Písek za účasti ústřední poroty a budeme jej organizovat jako přehlídku a nikoliv soutěžní kolo. Novinkou také bude, že pro účastníky z I. a II. věkové kategorie jednotlivců a I. kategorie souborů skončí STM již v krajském kole. Předejdeme tak řadě organizačních těžkostí, které byly s tak malými dětmi na ústředních kolech, a snad tím omezíme i sklon k primadonství, který u šesti nebo sedmiletých „mistrů republiky" v ústředních kolech někdy vznikal.

S organizací soutěžních kol STM, zejména v okresech, souvisí ještě jedna závažná otázka — jak dalece okresní kolo zasáhlo do veřejnosti. Je ještě řada případů, v minulém ročníku to byly například Strakonice nebo Beroun, kdy soutěže byly uzavřeny do místností, město nebylo vyzdobeno, přehlídka vítězů se neuskutečnila. To samozřejmě snižuje politický dosah STM a v novém ročníku bychom s touto praxí měli skoncovat.

Okresní kola STM probíhají do konce března, v oboru divadla do konce února příštího roku. Nezbývá tedy mnoho času. Využijeme-li však všech zkušeností z minulých ročníků, pomoci všech nadšených starších soudruhů i síly a elánu mládeže, uděláme jistě v novém ročníku STM další krok v rozvoji umělecké tvořivosti mezi mládeží.

CTIBOR ČÍTEK,
pracovník ÚV ČSM

CHOMUTOVSKÉ DIVADLO PRO DĚTI

Vstoupilo již do své osmé sezóny, protože jeho opona se poprvé otevřela 19. září 1954 při představení Šafránkova Růžového poupěte. Tento soubor, který pracuje v Závodním klubu ROH Válcoven trub a železáren, uvedl za sedm let svého trvání 55 her pro děti. Nacvičilo a sehrálo je celkem 118 mladých lidí, kteří za tu dobu prošli souborem. Ve svém divadélku, ale také na vesnicích a v pionýrských táborech již uvedli 380 představení.

Soubor neustále sdružuje kolem třiceti členů ve věku 16—20 let. Hrají pravidelně, pracují podle dramaturgického plánu, učí se dělat divadlo. Nejhorší je prý pro ně vždycky doba, kdy se rukuje na vojnu, to se zase vždycky udělá nábor, školení — a další mladí nadšenci nastupují na prkna. Vlastně nejen na prkna, protože všechny technické práce včetně pořizování kostýmů a dekorací si zde dělají ochotníci sami. Poslali nám několik snímků ze své práce, z inscenace Drdových Hrátek (tak mladé představitele snad ani Drda ve své hře ještě neviděl!) i ze svých zájezdů.

Nevolá taková práce — i když se při ní zamění divadelní sál za prostranství před pionýrskými stany, vybavená šatna za kus lesa a pohovka po nedělním obědě za kousek plotu — nevolá po následování?

JAK U NÁS S DIVADELNÍ ČÁSTÍ STM

I když lví podíl na neúspěchu letošního Šrámkova Písku měla špatná organizace výběru souborů v krajích a celého průběhu STM v tomto oboru, nemůžeme se zbavit dojmu, že zde zaostává především naše péče o nejmladší divadelní generaci, od níž právem očekáváme ideovou smělost a uměleckou nápaditost.

Milan Bartoš
v Osvětové práci č. 20.

A už máme opět v rukou soutěžní řád STM 1961—1962. Letos je úspornější obsahem, nelze však říci konkrétnější. Je však přirozené, že žádný soutěžní řád sám o sobě ještě nepřinese žádoucí zvrat v péči o mladou generaci na našich jevištích. Tím méně proto, že v podstatě ročník po ročníku zůstává tento řád bez hlubších změn, jako by podmínky i potřeby práce s mládeží a dětmi zůstávaly neměnné!

V tomto soutěžním období to bude dokonce jediná celostátní soutěž LUT. Lze tedy očekávat, že V. kategorie divadelních souborů na VI. Šrámkově Písku bude současně neoficiální celostátní přehlídkou dospělých ochotníků?

V této souvislosti a po zkušenostech z minulého ročníku čtu s jistými obavami některé zásady soutěžního řádu: „Přihlášky do STM přijímají okresní (obvodní) výbory ČSM a základní organizace. Průběh soutěže řídí orgány ČSM v nejužší spolupráci s orgány ROH a NV."

V trutnovském okrese jsme v minulém roce mohli zapsat na konto dramaturgie dětských a mládežnických souborů celkem 37 titulů her a ucelených pásem. Tyto programy byly v průměru třikrát reprízovány. Vítězové jednotlivých kategorií v obvodech a v okrese byli vyhodnoceni včas, ale marně čekali na návštěvu krajské poroty. Po marných urgencích na okresním i krajském výboru ČSM rozhodl se OPSd v Trutnově uspořádat vlastní festival dětských a mládežnických souborů ve Dvoře Králové a jednotlivé soubory byly vyhodnoceny a odměněny na závěrečných obvodních ochotnických aktivech v Trutnově, Dvoře Králové a Vrchlabí.

Přesvědčili jsme se, že péče o dětské a mládežnické soubory a tím i o STM se musí stát prvořadým úkolem členů poradních sborů, a to jak po stránce poradenské činnosti, tak i po stránce organizačního zajištění průběhu soutěže v okrese.

V letošním roce jsme vyhlásili již druhý ročník Okresní ochotnické soutěže aktivity, která zahrnuje i činnost dětských a mládežnických souborů. V této soutěži nesledujeme jen přípravu a inscenace ukázkových představení, ale především celkovou činnost souborů. K soutěži aktivity se přihlašují soubory i kroužky písemným Plánem činnosti na rok 1961—1962, jehož jednotlivé kapitoly: *Podněty* (z Plánů rozvoje obce, JZD, závodu, školy, tedy především úkoly vyplývající z potřeb a problémů prostředí, v němž pracují), *Dramaturgie* (těmto úkolům, potřebám a možnostem souborů odpovídající dramaturgický plán), *Vnitřní život* a *Mimojevištní práce* — sleduje celoročně poradní sbor, sekce dětského a mládežnického divadla a potvrzuje zřizovatel. Soutěž bude uzavřena opět k 20. 5. 1962 a vyhodnocena podle předložených Přehledů činnosti za rok 1961—1962, které opět potvrdí zřizovatel a ověřuje PS. Přehledy činnosti jsou doplněny i písemnými posudky inscenací a akcí.

O. Šafránek: Krejčovská pohádka v provedení souboru OB Němčice

Soutěž aktivity umožňuje souborům, které výběrem i kvalitou svých představení splní podmínky STM, účast v této soutěži. Sleduje a vyhodnocuje však činnost i dalších souborů, které v požadovaném termínu neměly možnost připravit nebo obnovit soutěžní ▶

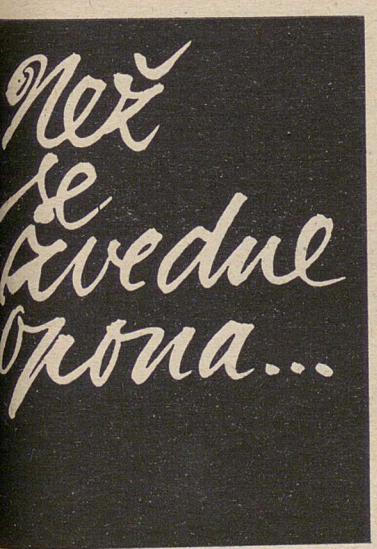

Československá televize připravila pro ochotníky cyklus pořadů pod tímto názvem. Lednová zahajovací relace bude věnována přípravě adeptů divadelního umění na AMU. V přehledu se seznámíme se vším, co musí znát herec, režisér, výtvarník a dramaturg, než začne pracovat v divadle, aby jednou snad i dosáhl vysokého umění mistrů. Dozvíme se však také, jaký byl význam ochotnického divadla v minulosti, zejména ochotnického divadla obrozenského a pokrokového dělnického divadla 20. a 30. let našeho století. Bude to dokumentováno ukázkami. Druhá lekce, která bude následovat asi šest neděl po první, odpoví na otázku, jaký je smysl a poslání ochotnického divadla v dnešní době, a dále se bude zabývat problémy dramaturgie. Uvažuje se přitom nejen o problémech výběru hry pro soubor, ale i o otázkách autorova přístupu k dramatické tvorbě a jeho práce na hře. Další lekce budou věnovány postupně režii, herectví, scénografii a jevištní technice. V závěrečném večeru má být uvedena ukázka práce některého souboru a probrány nejprogresívnější formy ochotnické práce — bude se tedy jednat o ochotnická studia při profesionálních divadlech, o lidové školy umění, o připravované ochotnické scény a ostatní nové prvky ochotnického divadla současnosti a nejbližší budoucnosti.

Televizní cyklus ovšem nebude školením, na jaká jsme zvyklí. Tento pořad musí zaujmout a uspokojit milióny diváků, kteří zdaleka ne všichni pracují v souborech nebo se o divadlo zajímají. Je tedy zaměřen tak, aby především vzbudil zájem o divadlo, poučil o divadelní práci, o její obtížnosti a sloužitosti, o významu ochotnického divadla v období dovršování kulturní revoluce. Dá však i zkušeným ochotníkům to, co jim nedá sebelépe připravené a promyšlené školení, protože televize má možnosti, které nenajdete v žádném okrese nebo kraji, ani v kursu ústředním. Může například názorně ukázat a vysvětlit podstatu stylu herectví předvedením ukázek dvou nebo i více vynikajících umělců různého uměleckého založení, může na nejvyšší umělecké i technické úrovni předvést třeba práci scénografa, divadelních dílen, využití nových technických možností atd. Proto by soubory měly zorganizovat pravidelné společné sledování tohoto televizního cyklu a o jednotlivých relacích besedovat. Rozmnožilo by to nejen jejich vědomosti, ale i obohatilo formy vnitřního života souborů.

Těšíme se tedy všichni na těch několik zimních a jarních večerů u obrazovek a věříme, že tento pořad nám přinese nejen řadu zajímavých poznatků, ale i divácké potěšení z dobře provedeného cyklu. em

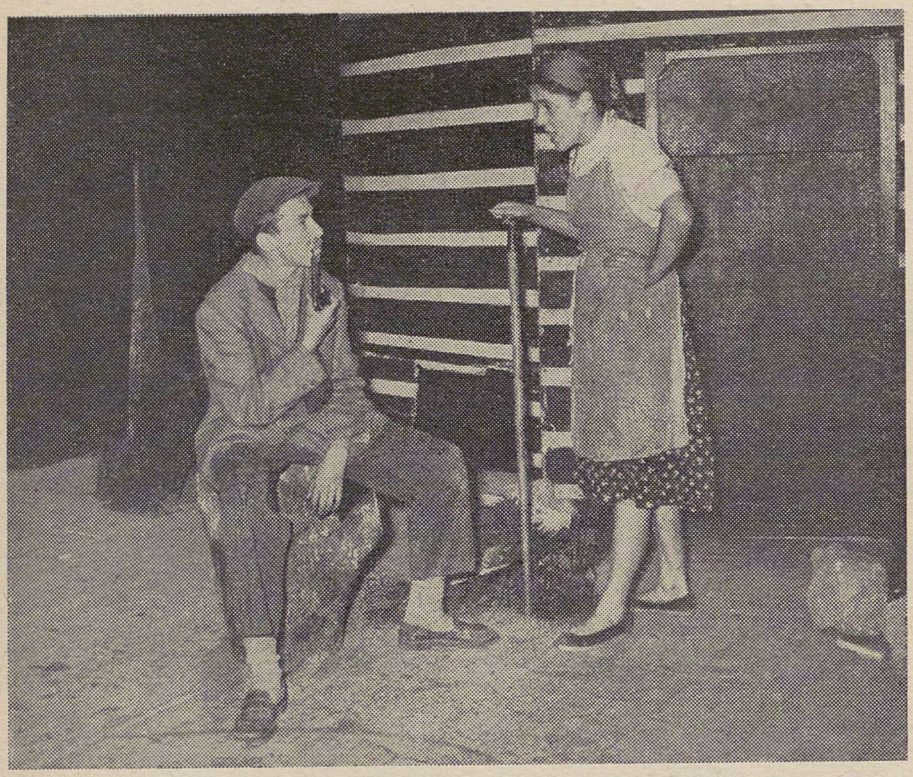

Ze Stehlíkovy Perníkové chaloupky v provedení OB Lánov

JAK U NÁS S DIVADELNÍ ČÁSTÍ STM

inscenaci (v době před pololetím je to u školských souborů často obtížné), souborů, které „zapomněla" zhlédnout krajská porota, nebo souborů, které v dané době nejsou schopné připravit kvalitní představení, ale jejichž Plán činnosti i způsob práce si zaslouží pozornost, péči a účast v soutěži aktivity.

Závažným rysem soutěže aktivity je totiž skutečnost, že nepřihlíží pouze k práci (třeba celoroční) na jediné hře, ale že sleduje celoroční činnost se zvláštním zaměřením na vnitřní život souboru (míněno získávání, výchova a vzdělávání nových členů, morálka a vzájemná spolupráce, společné zájezdy, výměnná představení, školení, spolupráce s jinými zájmovými kroužky, pomoc při řešení společenských i hospodářských úkolů v prostředí, v němž soubor či kroužek žije a pracuje, atd.).

Již loňský ročník soutěže aktivity přinesl třeba na vrchlabském obvodu některé pozoruhodné výsledky. Žádný ze souborů či kroužků nepřerušil svou činnost, byly dodrženy dramaturgické plány, jako součást Plánů činnosti, Přehledy činnosti byly ověřeně bohatší než původně předložené Plány činnosti. O různých formách vnitřního života souborů svědčí řada příkladů.

Mládežnický soubor OB Horní Olešnice zaktivizoval místní skupinu ČSM a dal jí konkrétní náplň práce, umožnil urychlené dokončení výstavby kulturního domu (a stal se i předmětem povídky M. Kubátové, uveřejněné v 8. č. Plamene). Svazáci v Čisté připravili s minimálními prostředky 3 agitační programy, jimiž přispěli k důstojným oslavám šesti akcí v obci, závodě, škole i v okolí. Jejich činnost vyvolala zájem celé obce a umožnila uskutečnit výstavbu jeviště a zařízení v nejkratší době. Z 1500 brigádnických hodin odpracovali svazáci polovinu a současně neustali v přípravě dalšího programu. A tak k zahájení MČSP otevřeli nové jeviště a restaurovaný sál novým programem k uzavření mírové smlouvy s Německem. Průměrný věk této skupiny je 17 roků a svou aktivitou přispěli její členové k obnovení činnosti souboru dospělých ochotníků.

Pod vedením člena poradního sboru dokázal soubor MÁJ VZŠ ve Vrchlabí připravit Tumlířovy Slepé dívky ve vlastní úpravě a dále Horynové Zkoušky čerta Belínka se slovensky mluvícím Belínkem, když s touto inscenací odjížděl do Trenčína v rámci družby s tamní zdrav. školou. Cestovné si členky souboru odpracovaly brigádnicky v dílnách místního závodu AZV.

Soubor z Dolní Kalné, jehož věkový průměr je 25 roků, si neodnesl z letošního Jindřichova Hradce výrazný úspěch s inscenací Půlnoční mše, ale vážíme si především jeho práce v domácím, silně religiózním prostředí. Tento soubor mohl věnovat nejméně dva měsíce pouze přípravě a dotváření své inscenace pro festival v Jindřichově Hradci, ale protože přihlásil do soutěže aktivity ještě další hru (Večer tříkrálový), splnil raději svůj Plán činnosti. Svými šestnácti reprízami Půlnoční mše splnil i v našem okolí závažný společenský úkol.

Tam, kde nejsou podmínky k „velké" dramaturgii, vyrůstají agitační, estrádní skupiny a smíšené mládežnické skupiny, které mohou operativně svými programy zasáhnout jak na výročních schůzích, tak ve žních, na školách apod. Pozornosti si zaslouží kroužek SVVŠ Vrchlabí s programem Šír a Krkonoše, kroužek SVVŠ Hostinné s dětskou estrádou Nenadávej na zrcadlo, Mikroscéna z Rudníku a další. Již dnes můžeme využít nově připravená pásma agitačních skupin k MČSP, k XXII. sjezdu KSSS, k uzavření mírové smlouvy s Německem na různých místech vrchlabského obvodu. Péče poradního sboru se projevuje i tím, že ve spolupráci s osvětovým domem umožňuje souborům i kroužkům výměnná představení, maximální reprízovost a svozy.

V letošním roce si trutnovský OPSd dal za úkol pomáhat na všech devítiletých a vyšších školách při vytvoření dramatických kroužků. S tím souvisí i nutnost přesvědčovat některé orgány a veřejnost, že práce učitele s dramatickým kroužkem není jen pěstování osobní záliby, „koníčka", ale že jde o obětavou, namáhavou a odpovědnou práci. Jejím cílem je výchova těch, kteří se jistě dožijí komunismu v plném rozvoji svých sil, pěstování komunistické morálky a rozvíjení estetického cítění těch nejmladších. Tím se vytvářejí i předpoklady pro jevištní práci vyšší kvality.

Je nutno přiznat, že při návštěvách v souborech a kroužcích musíme ještě často mhouřit oči nad kvalitou projevu. Často si více vážíme záměru, nadšení a všestrannosti zájmů, které sdružují ty mladé v kolektivech při společné práci. Snažíme se pro ně organizovat četbu a studium teoretických materiálů, společný poslech rozhlasových a televizních pořadů, vysílat jednotlivce i celé soubory na školení, přehlídky a aktivy. Školíme v souborech jevištní řeči z magnetofonového záznamu, praktickému líčení, jevištnímu výtvarnictví a pohybu, práci herce i režiséra na ukázkách i z lekcí atd. Zatím se osvědčuje nejlépe patronátní péče členů PS o jednotlivé soubory a kroužky, svozy na hodnocení konkrétních představení a školení při praktických ukázkách.

Čtvrtého listopadu 1961 uspořádal OPSd školení vedoucích dětských a mládežnických souborů v Kunčicích n. L. Byla zde instalována výstavka her pro mládež a děti, spojená se slovem o dramaturgii těchto souborů, byla zde vyhlášena STM s připomínkami k průběhu obvodních a okresního kola, po zhodnocení konkrétních ukázek z her Krejčovská pohádka a Červená záplata promluvil soudr. J. Mlejnek o práci s dětským hercem a na závěr byla uskutečněna beseda s tímto autorem, režisérem a učitelem. Toto školení má být prvním ze zamýšleného cyklu, jímž chceme zvýšit i kvalitu práce vedoucích a jejich souborů a kroužků.

Nepovažujeme některé z forem práce s mladými, o nichž jsem se zmínil, vždy a všude za nejúčinnější, ale místní podmínky a především aktivita mladých nás nutí pracovat tímto způsobem. Vždyť jen na Vrchlabsku, kde je 26 obcí, již dnes pracuje 16 kroužků a skupin mladých a dalších 9 je možno utvořit. A nám musí především záležet na tom, aby to nebyla jen příležitostná, živelná akce, ale záměrná, cílevědomá a plánovaná činnost, která má přinést prospěch souboru i prostředí, v němž pracuje.

Přejeme mnoho zdaru dalšímu ročníku STM. Budeme se snažit v našem okrese přispět k jeho průběhu prostředky, které považujeme za nejprospěšnější.

M. ZAVORAL

Z KRAJE POD HORAMI

Je to přepůvabný kus země. Vyjedeš na Novopacko a otevře se ti, jako na dlani, kraj ověnčený hřebeny Krkonoš, kraj starých písmáků, kteří do svých kronik zaznamenávali bídu a těžký život zdejšího lidu. — Svazarmovské letiště, žena v nejlepších letech s nákupní taškou na mopedu a caparti z mateřské školky na dopolední procházce se svou opatrovnicí, to byly první zrakové dojmy z příjezdu do Vrchlabí. — Program prvního dne byla návštěva osvětového domu, pohovor s metodikem pro divadlo a zájezd do několika obcí. Nejeli jsme tedy na kontrolu nebo jak se tomu říká — nemáme na ni ani právo — spíše na zvědy. Podívat se, jak to tady s ochotnickým divadlem dělají, poučit se ze zkušeností a pochopitelně dobrých zkušeností jak se patří — využít.

Tak v tomto městě Marie Kubátová odvažuje pacientům přepečlivě léky, tady pracuje na střední škole profesor Gerstner, autor Ďábelských klíčů. První překvapení jsem zažil v osvětovém domě. Metodik pro divadlo i ředitel osvětového domu, kteří se mnou přes dvě hodiny rozprávěli, oba nejen velmi zasvěceně hovořili o práci, potížích a nedostatcích ve svém obvodu, ale oni to kupodivu dopodrobna znali, znali práci začínajících souborů v malých vesničkách pod Černou horou, věděli o jejich těžkostech a věděli také, jak na to, jak jim pomáhat, jak je vést. — Když mne v závěru seznámili s konkrétním programem prvního dne, mírně mne zamrazilo. Pro člověka v mých letech je to skoro dost. Návštěva sedmi souborů s ukázkami práce, se všemi pohovořit, Čistá, Kunčice, Dolní Kalná, to je skutečně dost, nehledě na kilometry. No, uvidíme. Ale stálo to za to, věřte mi. Poznal jsem, že desítky hustě psaných zpráv nemohou dát pravdivý obraz a takový zážitek, jako jeden den v „terénu". Je to pravda, která se velmi často říká, ale málo, málo uskutečňuje. K naší škodě.

Odpoledne nás zavedli do Čisté. Malá podhorská obec, kde mladí manželé Sedláčkovi, obětaví kulturní nadšenci, dovedli spolu s tajemníkem OB vzbudit takový zájem mládeže v obci, že těch několik chlapců a děvčat si dalo závazek 500 hodin na stavbu kulturního domu. Ale to není jen tak nějaká stavba. Ke starému „hospodskému" divadelnímu sálu si přistavěli jeviště 8×8 m s točnou vlastní konstrukce a po sobotách a nedělích pracují tak, aby co nejdříve mohli zahájit. Když jsme přijeli, měli už glajchu a celkový náklad zatím je, divte se, 260,— Kčs za dehtový papír! Ostatní materiál vyškemrávají a přivážejí legálně — ze závodů, kde jsou zaměstnáni. Mají v plánu i stavbu malého přírodního divadla, předvedli nám ukázky ze svého satirického pásma, ve kterém řada mladých chlapců a děvčat ukazuje nejen chuť do práce, ale i své nadání. A víte, kde hráli, když neměli divadlo? Nastudovali pohádky i pásma a hráli dětem z Čisté na paloučku, z jedné strany horský potůček, z druhé strany silnice. — A z Čisté odjezd do Kunčic, kde v hezkém prostředí kulturního domu OB, s velikým a dobře vybaveným jevištěm, jsme byli svědky dalších překvapení.

Soubor Máj Vyšší zdravotní školy z Vrchlabí uvádí Zkoušky čerta Belínka

Kabaretní a satirický soubor Žihadlo z Podhůří se ukázal jako vyspělá skupina pracující úspěšně s vlastními texty v malých jevištních formách. Ukázky z literárně-satirického pásma, které již 12× reprízovali, byly i herecky na vysoké úrovni, nyní připravují agitační pásmo k německé otázce a jednu divadelní hru. Při rozhovoru s nimi jsem v duchu obdivoval i jejich skromnost a značnou dávku sebekritiky, zjev u ochotníků ne zrovna vždy obvyklý. A co ještě? Snad jen to, že soubor má závazek 600 hodin na stavbě kulturního domu. — Pak jsme si poslechli několik ukázek z programu, nazvaného Nerudův večer, v provedení recitačního kroužku závodu Tiba v Podhůří. To se dalo dohromady dvacet mladých chlapců a děvčat z továrny (14 dělníků a 6 úředníků) a přes potíže se směnami a s časem vůbec — jsou z různých končin okresu — věnují se svědomitě a jak jsme viděli i úspěšně recitaci. Připravují večer S. K. Neumanna a podle slov jejich vedoucího nechtějí zatím nic víc, než upoutat zájem mladých o recitaci a mluvené slovo. Není to výtečný příklad pro řadu souborů i z velkých měst, kde prý nevědí, co s mládím, když je málo her s vhodným obsazením? Tedy nejen z Vojnarek a Blažků může být živ ochotnický soubor...

Vtipné zpěvní parodie většinou politicky zaměřené předvedla nám tříčlenná skupina Strojklubu Vrchlabí. Texty si píší sami a program přizpůsobují a zaměřují vždy k místu, kde vystupují. Výborně sezpívaní a hlavně: stejně jako ostatní soubory před nimi, vědí, co chtějí, jdou za určeným cílem, s určitými představami a úkoly. — Podívali jsme se i na zkoušku dětského divadla při OB Kunčice. Několik desítek nadšených dětí zkoušelo hru O. Šafránka Tři sta jednou ranou, která byla zřejmě ještě nad jejich síly, ale vrchlabský poradní sbor zde jistě pomůže. Ostatně za týden prý zde bude okresní seminář vedoucích dětských souborů a právě na ukázkách práce výše uvedeného souboru se budou učit, rozebírat, diskutovat. To není špatné, co říkáte, v jiných okresech a krajích?

Večer jsme odjeli na druhou stranu Vrchlabska, do Dolní Kalné, s prof. Gerstnerem, který vezl souboru svoji novou hru k prvnímu provedení. Člověk, který zná snad každý kámen v tomto kraji, dovede velmi poutavě vyprávět o jeho historii, je skromný, milý a ještě píše divadelní hry. A dobré. Tedy do každé obce manžele Sedláčkovy, do každého okresu jednoho Gerstnera. — Soubor v Dolní Kalné, účastník letošní přehlídky v Jindřichově Hradci, nehraje jen dobře divadlo. Dělá to, co by měly přednostně dělat všechny soubory: plní velmi dobře v obci svoje kulturně politické poslání. To není vidět jen z plánu činnosti souborů, ale i třeba v tom, že na celé schůzi byl přítomen i předseda národního výboru, který velmi zasvěceně hovořil o úkolech a účasti souboru v životě obce. V závěru schůze — byla sobota, 23.30 hod., požádal předseda o několik brigádníků na nedělní odvoz lnu. Přihlásilo se jich během chvilky dvakrát tolik. Není to k zamyšlení pro ty, kteří si stěžují na malý zájem zřizovatelů o činnost souboru?

Vrátili jsme se hodně po půlnoci. Vrchlabí už spalo. To však není důležité. Důležité je, že na Vrchlabsku nespí to, co v řadě míst s podmínkami často daleko lepšími nemůžeme probudit. Nadšení, láska a chuť k soustavné kulturní práci na vesnici. K té práci, která nespočívá jen v produkci často pochybných představení, ale v aktivní spoluúčasti na společenském životě obce. Kde je tedy příčina dobré práce Vrchlabských: silný horský vzduch anebo síla poznání správné cesty?

JAROSLAV ŠINDELÁŘ

S kulturou pohybu či bez ní?

Novinkou letošního Jiráskova Hronova, jíž lze jen vřele uvítat, bylo rozšíření odborných přednášek o problematiku pohybové kultury herce.

Co bylo příčinou poměrně malého ohlasu pečlivě připravené přednášky prof. Urbánkové? Je pravda, že mluvit o pohybu herce bez názorných ukázek je vždycky neobyčejně obtížné a zřídkakdy je možno dosáhnout té přesvědčivosti jako s použitím příkladů. Totéž platí konečně stejně i pro semináře herecké tvorby nebo režie. Pokud se tedy vyskytovaly k tématu o pohybové kultuře herce připomínky podobného rázu, bude jistě na místě přemýšlet o prohloubenější formě příštích lekcí, které by měly přejít od informativního, celkem všeobecného úvodu dál, ke konkrétní pohybové práci s hercem. Zároveň bude nutno uváženě zvolit i zařazení těchto lekcí do celkového programu.

Setkali jsme se však i s hlasy, které vyzněly asi v tomto smyslu: „Koho to napadlo chtít na nás ještě tohle? Za celý den se nahoníme v práci dost a teď ještě na zkouškách! My přece chceme hrát divadlo. Dovedete si vůbec představit tu práci s pochopením role, s naučením textu, s technikou jevištní řeči — o souhře s partnery ani nemluvě? A teď na nás přijdete s baletem nebo s čím, to už nebudeme vědět, co dřív. Vždyť my nejsme žádný taneční soubor!“ Ano, i tyto námitky — a bylo jich věru dost — se ozvaly. Ale v zaměstnání se ochotník přece také hodně namluví — a přece se obecně uznává nutnost pěstovat kulturu jevištní řeči. To je přece samozřejmá, důležitá složka hercova projevu. Ze by se mohl a měl stát neméně důležitou, charakterotvornou složkou i pohyb, to už tak samozřejmé nebylo.

Přitom stačí si připomenout kteroukoli postavu z předváděných představení, abychom si vybavili současně s mluveným slovem i gesto, charakteristický pohyb, držení těla nebo chůzi, které teprve spolu s maskou a kostýmem dotvářely celkový obraz. V některých inscenacích se např. jasně projevoval nedostatek pohybové fantazie a podceňování pohybu jako uměleckého vyjadrovacího prostředku jak u režiséra, tak u herců. Kolik proměn mohli vytěžit z uvědomělé pohybové charakteristiky, o kolik silněji a výrazněji mohli postavu přiblížit divákovi.

Domnívám se, že určitý nedostatek pohybové kultury herců není zaviněn jenom jednostranným repertoárem, který by snad nedával hercům možnosti uplatnit a propracovávat tuto složku na konkrétní roli. Faktem je, že inscenace Molièrovy komedie si přímo říká o větší pohybové rozehrání některých scén než např. některé z našich současných her. Ale *vědomě užité a zvládnuté gesto* (a někdy i menší taneční projev) si žádá jak Blažkův Příliš štědrý večer, tak každá jiná hra. Divák, citlivě reagující na nepříjemné sykavky či hercovo huhňání, není právě tak ochoten přijmout ani představu těžkopádně se kolébající princezny Pampelišky nebo „páskovsky“ se chovajícího Švandy dudáka.

Připusťme nyní (ryze teoreticky), že se mi podařilo shora uvedenými příklady přimět k přemýšlení o této otázce některé z čtenářů, a slyším v duchu první dotaz. „Jak na to ale máme jít, kde a čím začít? K tomu bychom potřebovali odborné vedení, a to u nás není. A pak — čas, a toho máme ještě míň!“ Ano, odborné pohybové vedení by ovšem bylo nejúčinnějším řešením, ale velkým pokrokem proti nynějšímu stavu by mohla být i určitá forma svépomoci. V mnoha souborech už dospěli tak daleko, že se od nich může vyžadovat harmonické spojení mluveného a pohybového projevu. Jde spíš o to vědomě se i na tuto pohybovou složku zaměřit. Členové souborů se už naučili kriticky se dívat jeden na druhého a také upřímně vyslovit svůj názor na představu jevištně zpodobované pravdy.

Jednou z přípravných etap nové inscenace by se měly stát drobné pohybové etudy, vystihující určitou náladu postavy, krátký úsek jejího fyzického jednání. Zaměří-li se režisér a soubor k vypracování i pohybové charakteristiky jednotlivých rolí, obohatí tak nejen výrazové možnosti jednotlivých představitelů, ale prohloubí celkový účin představení.

Další etapou na cestě ke zvýšení pohybových schopností herce by bylo odborné vedení. V příštích školeních herců i režisérů by se mělo pamatovat na praktický *nácvik základních principů správného pohybu* a možností jeho uplatnění a rozvinutí na jevišti. Tak by snad bylo možné postoupit o kousek vpřed na cestě k uvědomělému herectví, celé rozehrávajícímu nejdokonalejší nástroj — lidské tělo.

NATAŠA RYBÍNOVÁ

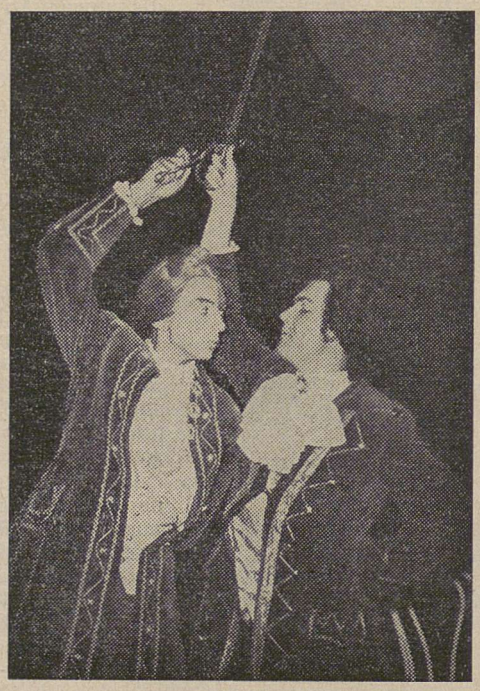

Mandovy snímky z Goldoniho Benátské vdovičky v provedení souboru Tyl OB Úvaly

NĚKOLIK minulých let znamenalo v našem ochotnickém hnutí podstatný krok vpřed. Ale nemůžeme si zastírat, že růst kvality nebyl a není rovnoměrný. Jednak je tu stále propastný rozdíl mezi předními, „přehlídkovými“ soubory a masou ochotnických skupin, které živoří kdesi v šeru, za obvodem zářivého kruhu, v němž se vyhřívají ti šťastnější, obdaření příznivými podmínkami. Dále pak ani péče věnovaná špičkovým souborům není tak všestranná, jak by měla být. V mnoha případech se omezuje jen a jen na „profesionální“ vypiplání soutěžního představení. Spolupráce profesionála s ochotnickým souborem na jediné inscenaci přinese možná úspěch v soutěži, ale nezanechá trvalé stopy v metodách práce souboru.

Zalistujme novinami z posledních let a přečtěme si kritiky několika posledních hronovských přehlídek, podívejme se, co napsal tisk o festivalech vesnických divadelních souborů, o krajských přehlídkách. Zjistíme, že podstatný krok vpřed udělalo ochotnické divadlo především v dramaturgii. Ale od spravného výběru hry — ať už je to hra současná nebo k současnosti hovořící klasika — je ještě daleko k dobré inscenaci. A tady právě nemůžeme být spokojeni. Nemůže nám stačit, že ochotníci, kteří správně chápou, **co** mají hrát, zůstávají stát v půli cesty a věnují mnohem méně péče tomu, **jak** hrají. Několik vyjímečných inscenací, nezapomenutelných díky obzvláštnímu nadání herců, režiséra nebo výtvarníka, nezmění nic na skutečnosti, že ve velké většině trpí ochotnická představení základními znaky povrchnosti. Jsou to: neukázněný pohyb, nekultivovaná jevištní řeč, pouhé aranžování místo režie. Kapitola sama pro sebe je stránka výtvarná. U mnoha souborů je pak nutno vůbec pomlčet o pochopení postav a vystižení atmosféry hry, poněvadž je nad slunce jasné, že s tím se nikdo v souboru „nezatěžoval“.

Lék na všechny bolesti

Protože je kritika na ochotníky čím dál tím přísnější a protože je k tomu konec konců nutí i silná konkurence nejvyspělejších souborů, začínají ve velké většině naši amatérští divadelníci uvažovat, jak se zbavit chyb, stále jim předhazovaných. Žel, mnozí tento obrodný proces opravdu formulují jen docela úzce jako „odstranění chyb“. Tím mají na mysli vnější efekt, slupku, která má oslnit ochotnické poroty. Aby záře byla co nejoslnivější, sahají po prostředku, který proslul mezi ochotníky jako lék na všechny amatérské bolesti — po profesionální pomoci.

Jednorázová profesionální pomoc ale ještě málokdy vyřešila víc než jepičí slávu. Cožpak má nějakou hodnotu vítězné proplutí soutěžními koly, produkuje-li se soubor v kulisách, okopírovaných podle profesionální scény, papouškuje-li texty, které mu „předříkal“ odborný poradce, naučí-li se několika gestům, o jejichž nut-

SPOLEČNÁ ODPOVĚDNOST

nosti není vnitřně přesvědčen? Po takové práci stojí tu ochotníci stejně bezradní a stejně chudí jako byli dřív a na novou inscenaci aby si honem zvali zase všemohoucího profesionála...

Je snad tedy volání po profesionální pomoci pochybené? Je snad víc na škodu než ku prospěchu? — Ale kdepak! — Jde jen o to, aby to byla skutečně metodická pomoc, trvalého významu.

Je někdy až nepochopitelné, jak naivně ochotníci na profesionální pomoc pohlížejí. Nezajímají je umělecké kvality člověka, který je má učit. Přijímají zbožně rady slabšího herce-začátečníka, který má sám co dělat, aby se vypořádal ve své práci s připomínkami zkušeného režiséra, ale který suverénně režíruje a udílí pokyny, jak režírovat třeba složité drama, na něž dosud sám nedorostl. Nebo si vezmou jako instruktora inspicienta, který — při veškeré úctě k jeho důležitému povolání — přece jen většinou nebývá povolaným učitelem hereckého projevu.

Zrodila se ochotnická studia

Dlouho se o takové pomoci mluvilo, dlouho se upozorňovalo na to, že v Sovětském svazu i v některých lidově demokratických státech už trvalé spojení mezi profesionálními scénami a ochotnickými herci existuje a přináší pěkné výsledky. Až jsme se konečně také rozhoupali. Vznikla první ochotnická studia při profesionálních divadlech a první nadšenci z řad amatérů se do nich dychtivě hlásili. Ale jaké zklamání! Vidina ochotnické „konzervatoře", vidina „laboratoře", kde by se nadání rozvíjelo a vědomosti prohlubovaly, splaskla jako mýdlová bublina. Z nadšených ochotníků se stali obyčejní komparsisté, trpění jako diváci na zkouškách nebo — jestliže měli obzvláštní štěstí — vybraní k pronesení jedné věty na prknech opravdického divadla.

Naštěstí je toto neslavné období už za námi. Letošní sezóna přináší ochotnická studia v pravém slova smyslu. Zrodila se bez velké reklamy hned v několika divadlech. Jejich program, postup práce, počet lekcí i délka školení se v mnoha směrech liší. Odchylky jsou dány místními poměry a různým přístupem k tomuto úkolu. Ale jedno mají společné: snahu pomoci ochotníkům, aby se naučili se vší vážností přistupovat ke studiu hry, aby si uvědomili, že jejich činnost není jen nezávazná zábava, ale společensky důležité konání, v němž je amatér rovnocenným partnerem profesionála. Ano — **„ve vztahu k divákovi mají soubory lidové umělecké tvořivosti a profesionální divadla stejnou odpovědnost"**. Tento citát, převzatý ze Zápisníku 1961, časopisu Jihočeského divadla v Českých Budějovicích, by měl být základní poučkou, kterou by si měly opakovat a znovu opakovat všechny soubory, dříve než se odhodlají předstoupit před veřejnost.

Pohled do Jihočeského divadla

Když jsme už začali citovat z časopisu Jihočeského divadla, podívejme se na Ochotnické studio v Českých Budějovicích podrobněji. Jeho vznik nikoho, kdo zná českobudějovické poměry, nepřekvapil. Spolupráce profesionálů s amatéry zde už má svoji tradici. Herce Jihočeského divadla jste mohli najít v minulých letech nejen jako porotce, ale také jako instruktory a odborné poradce v nejrůznějších oborech STM. Časopis, který divadlo vydává, sleduje pravidelně i činnost ochotníků a všímá si jejich festivalů, přehlídek, pozoruhodných inscenací. Profesionálové si práce ochotníků váží.

Už od začátku září se schází v Jihočeském divadle čtyřiadvacet posluchačů Ochotnického studia. Polovinu z nich tvoří členové Divadelního souboru Julius Zeyer MDO z Č. Budějovic, souboru, který letos získal na Šrámkově Písku první cenu za inscenaci Irkutské historie. Druhou polovinu tvoří lidé, vybraní konkursem. Nebyl to konkurs lehký. Požadované podmínky — zarecitovat dvě básně, přednést dva monology a cokoli zazpívat — splnilo mnoho uchazečů. Ale ani ti nejschopnější neměli ještě vyhráno! Individuální „křížové výslechy" v mnoha případech odhalily, že cílem mladíka či dívky není ochotnické divadlo, ale herecká profese. V takovém případě následovala už jen rada, aby se mladí adepti obrátili na instituce, které náš stát zřídil za tímto účelem — neboť Ochotnické studio má pomáhat ochotníkům.

Jestliže někdo z těch odmítnutých ohrnuje nos a prohlašuje, že Ochotnické studio je beztak jen něco podřadného, mýlí se velice. Devět až deset lekcí měsíčně, vždy večer od půl osmé do půl jedenácté až do jedenácti, to už něco vydá. Jen za jediný měsíc se člověk naučí mnoho nového. Je to největší množství zájezdů do celé oblasti, do míst, kam profesionální scéna nemůže sama zajíždět. Tak pomohou amatéři plnit veliký úkol — přinášet kulturu a umění i do nejzapadlejších koutů naší vlasti — a kromě toho budou všude, kam přijedou, hmatatelně přesvědčovat ochotníky, že i amatérské divadlo lze dělat umělecky.

Tato pomoc je jedinou odměnou, kterou divadlo žádá od „svých" ochotníků za to, že jim během deseti měsíců poskytne takové vědomosti, aby se mohli zodpovědně pustit do další samostatné činnosti. Žádný

Ze zahájení činnosti ochotnického studia při Divadle Bratří Mrštíků v Brně. Za předsednickým stolem uprostřed ředitel divadla a iniciátor studia Jaroslav Tumlíř

Program Studia vypadá ve stručnosti asi takto: každá lekce je rozdělena na dvě části; nejprve teoretická přednáška, kde hovoří členové divadla o technice pohybu, o přípravě role, o způsobu studia a všech uměleckých problémech, načež přichází praktické cvičení. V prvých týdnech to byly pokusy o herecké etudy, od listopadu už začíná příprava samostatné inscenace. Někdy koncem března bude mít premiéru současná hra, kterou členové Studia připraví v režii amatéra a za odborného vedení profesionálů.

Je velmi zajímavé, jaké bude uplatnění této „vzorové" inscenace. Její život neskončí slavnostní premiérou a reprízy nebudou ponechány náhodě. Jihočeské divadlo počítá s tím, že členové Studia uspořádají co

finanční příspěvek od nich nechce. A aby se snad nesklouzlo zase do starých kolejí a Studio nepřestalo plnit svou funkci, říká se ve statutu výslovně, že členové Studia nesmějí pomáhat v komparsu ani v malých roličkách.

Také v Brně už začali

Zatímco členové Studia při Jihočeském divadle jsou vesměs přímo z Budějovic (jinak by to ani při večerních lekcích nebylo možné), soustřeďují se v Ochotnickém studiu v Brně lidé ze širokého okolí. Divadlo bratří Mrštíků pořádá školení vždy v sobotu odpoledne a v neděli dopoledne. Mezi 35 členy Studia — průměrného věku kolem 22 let — najdeme dívky, chlapce, ženy a muže nejrůznějšího povolání. Téměř každý je z jiného souboru. Kromě domorodců tu jsou nadšenci, kteří dojíždějí až z Prostějova, z Bořitova u Kroměříže, z Moravské Třebové, z Chocně. Často je dojíždění spojeno s obtížemi, jako jsou obsazené hotely, nevhodné vlakové spojení — ale zatím žádná překážka nedokázala zlomit mladický elán.

SPOLEČNÁ ODPOVĚDNOST

Členka studia E. Beňušová při etudě

Pětatřicet lidí — to je poměrně velká skupina. Zkušený ochotník si jistě dovede představit rozbroje a mrzutosti, které mohou vzniknout v takovém souboru, půjde-li o rozdělování rolí. Ani posluchači Studia nejsou jistě andělé a zvláště proto, že každý z nich touží naučit se co nejvíc teoreticky i prakticky, budou nepochybně všichni chtít hrát. Proto nebude závěrem jednoročního školení v Divadle bratří Mrštíků jedna inscenace, ale několik jednoaktových her. Podobně jako v Budějovicích začne se s přípravou teprve koncem listopadu nebo v prosinci po absolvování základního teoretického minima.

Co bude za rok?

Co bude za rok? Tak se může zeptat nějaký rýpal, který dokáže objevit čertovo kopýtko i tam, kde vůbec není. Co bude za rok, až se členové Studia rozejdou? V Budějovicích zřejmě posílní dalších dvanáct členů už tak dost silný a kvalitní soubor J. Zeyera, absolventi brněnského Studia se vrátí do starého prostředí, které možná v mnoha případech není novotám příliš nakloněno. Co bude dál? Je přece stanoveno, že po roce přijímá Studio v Brně i v Budějovicích nové členy!

Ano, správně! Za rok se otevřou dveře ochotnických studií novým členům. Těm, kteří se letos ještě neodvážili, těm, na které se letos ještě nedostalo — i těm, kteří letos ještě pochybovali. Pracovníci obou divadel věří, že příklad prvních posluchačů ukáže cestu dalším ochotníkům. V Budějovicích, kde pořádají školení při „otevřených dveřích", potvrzuje stále vzrůstající počet „hostů", že už povědomost o významu tohoto druhu profesionální pomoci amatérům začíná pronikat do širokých ochotnických řad. Až uvidí inscenace, vytvořené na dobrých základech poctivé, tvrdé a cílevědomé přípravy, určitě pochopí i ti nejzatvrzelejší staromilci, že ochotnickému divadlu, v němž slovíčko „ochotnický" mělo zlehčující význam, je navždy odzvoněno. Profesionální herci i amatéři mají společnou odpovědnost k divákům — proto mají také stejnou povinnost: odpovědně se na svoji významnou činnost připravovat.

Dr. OLGA LHOTOVÁ

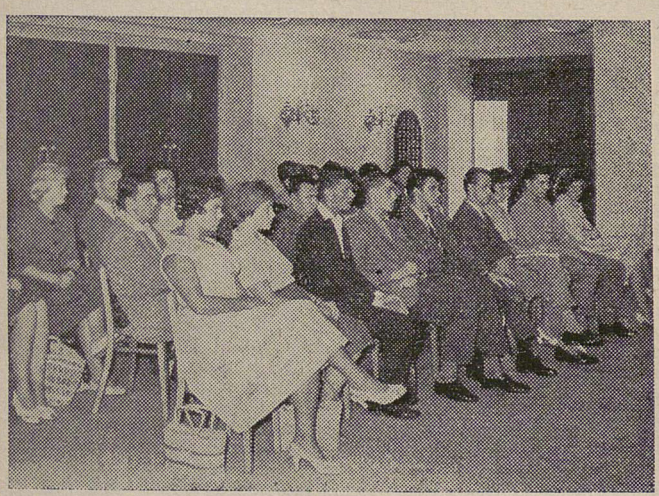

Členové studia při přednášce.
Snímky Hamrla

V PRŮBĚHU loňské divadelní sezóny jsme v Olomouci přemýšleli, jak najít nové formy užší a plodnější spolupráce ochotníků s profesionálními umělci. Dosavadní spolupráce nebyla špatná! V okresním poradním sboru pro divadlo v Olomouci pracuje zástupce Divadla Oldřicha Stibora a vytvořili jsme instruktorský sbor z umělců tohoto divadla. Nebyli jsme však spokojeni. Tradiční způsob spolupráce v nárazové instruktorské pomoci souborům, v práci porot a při organizování školení nám v minulosti nepřinesl výsledky, které by znamenaly lepší kvalitu práce v souborech. Z těchto úvah v okresním poradním sboru pro divadlo i při nejrůznějších příležitostech a setkáních s profesionálními umělci vzešel návrh vytvořit stálé ochotnické studio, které by bylo školou ochotníků a v níž by teoretická výuka i praktická divadelní činnost vedla k poznání základních otázek umělecké divadelní práce.

Tato myšlenka byla příznivě přijata jak ochotnickými pracovníky, tak osvětovým domem a hlavně vedením Divadla O. Stibora v Olomouci a byl vypracován návrh statutu a osnovy studia. Již při diskusích o náplni práce studia a jeho smyslu a poslání jsme se dostali k řadě otázek, které úzce souvisejí s podstatou a smyslem ochotnické práce. Ukazovalo se totiž, že je nezbytně nutno si upřesnit vůbec smysl a poslání ochotnického divadla v současné době a jeho perspektivy. A tak jsme v diskusích došli k závěrům, že je třeba mít ve zvýšené míře na mysli jistou specifičnost ochotnické divadelní práce, při níž nejde jen o působení na diváka, ale hlavně na vlastního tvůrce, samotného ochotníka. A zde již vznikaly prvé požadavky na studio.

Především ten, aby studio vedlo ochotníky k poznání základních principů divadelní práce, tedy k té části činnosti, která je předpokladem dobrého působení divadelního představení na diváka.

Za druhé pak poučit ochotníky o obecných otázkách umění, jeho podstatě a významu tak, aby členové studia mohli tímto směrem působit ve svých souborech.

Tak vznikala postupně koncepce stálého ochotnického studia v Olomouci, které by tedy ve své práci dávalo ochotníkům materiál jak k náplni vnitřního života v souborech, tak k vlastní divadelní umělecké práci, jež by podle našich názorů měla být vyvrcholením celého vnitřního života souborů. V tomto smyslu byly také koncipovány osnovy pro první rok činnosti studia, kde vedle základní výuky praktické divadelní práce je pamatováno na otázky teorie divadelního umění. (Lekce na témata: Co je divadlo, Složky divadelního umění.) V rámci těchto témat budou, alespoň v základech, probrány otázky obecné teorie umění.

Chceme pak, aby tyto teoretické poznatky byly aplikovány a demonstrovány při konkrétním studiu vybrané hry, kde se také uplatní další praktická stránka výuky. Vlastní divadelní práce bude zaměřena na hry pro děti a mládež, čímž chce studio pomoci plnit společenskou funkci i Divadlu O. Stibora.

Studio již pracuje. Soustřeďuje ochotníky nejen z okresu Olomouc, ale i z okresů Přerov a Šumperk. Do studia se přihlásilo hodně mladých lidí, kteří znovu dokumentují zájem o vážnou a odpovědnou práci, dokumentují i touhu po vzdělání v oblastech, které jim nedává škola. Mladí lidé přicházejí do života nepoučeni o otázkách umění a estetiky a touží se o těchto věcech něco dozvědět. Touží poznat, proč to nebo ono lidské dílo je či není dílem uměleckým, proč umění tak silně působí na člověka, touží poznat, v čem je podstata krásy a kde ji hledat. A při tom všem mají rádi divadlo, které dovede tak účinně vyjadřovat problémy osobní i společenské.

Tak při přípravě stálého ochotnického studia a v prvých dnech jeho práce si stále víc uvědomujeme, že pro činnost ochotníků přichází údobí, kdy otázka dalších perspektiv celého ochotnického divadla je aktuální, že život sám mění podstatu ochotnické práce a její smysl, že dělat dobré umění znamená znát problematiku umění a že je třeba zabývat se i otázkou estetiky. Tím spíš, že často dochází k nejasnostem v těchto věcech. Estetika se zaměňuje za teorii umění, nebo se s ní zase ztotožňuje, jindy se hovoří o umění a estetice jako o spolu nesouvisejících věcech. Myslíme si, že je nutné ochotníky o těchto záležitostech poučit, alespoň v základech.

Poněvadž jde o věci složité a my sami pokládáme činnost studia v prvém roce za jakýsi, byť velmi vážně myšlený, pokus, soustředili jsme se v prvém roce toliko na nejzákladnější problémy obecné teorie umění a speciálně pak na teorii divadelního umění. Už zde je třeba říci, že obecná teorie umění odpovídá na otázky, co je to umění, v čem se odlišuje od jiných výsledků lidské činnosti. Hovoří o hlavních funkcích umění (poznávací, estetické a společenské), které tvoří jednotu, a tam, kde některá složka chybí, nelze hovořit o umění v pravém slova smyslu. Tak se často stává, že některá ochotnická představení plní třeba společenskou funkci v místě svého působení, ale postrádají složku poznávací a mnohdy i estetickou. Taková představení nemají ovšem s uměním co dělat. Teorie umění si dále všímá určitého uměleckého druhu ve vší totalitě, zkoumá všechny složky toho kterého umění. (Například v divadelním umění od psychologie přes problémy jevištního pohybu a řeči až k otázkám výtvarným a zvukovým.) K těmto problémům se také zaměřujeme v práci studia. Obecná teorie umění a teorie umění jednotlivých uměleckých druhů, v našem případě divadelního umění, je nesmírně zajímavá a nemůže být v tomto článku podrobně rozebírána. Snažíme se jen nadhodit několik problémů, které určují a vymezují pojem teorie umění.

Naproti tomu estetika je naukou o krásnu a všímá si krásna jednak v přírodě, jednak v mimouměleckých výtvorech člověka a konečně v umění. Nezkoumá tedy umění v jeho totalitě, ale toliko z hlediska krásna. Na poli umění se pak teorie umění a estetika setkávají, tím spíš, že estetická funkce je jednou z podmínek umění. Estetika dále zkoumá zákonitosti krásy a učí nás objevovat krá-

STÁLÉ OCHOTNICKÉ STUDIO V OLOMOUCI A PERSPEKTIVY OCHOTNICKÉHO HNUTÍ

J. Patrick — Paní Savageová. Inscenace DOS Olomouc, režie M. Horanský, scéna V. Nývlt

Gorkého Podivíni v inscenaci téhož souboru. Na snímku M. Kahoun (Mastakov) a D. Richterová (Olga). Snímky Konečný

su všude kolem nás. Jde rovněž o disciplínu nesmírně zajímavou a pro každého, kdo se zabývá uměním, potřebnou a praktickou. Stejně jako v případě teorie umění, nadhazujeme pro objasnění pojmu jen některé otázky, jak to dovoluje rozsah tohoto článku. V letošním roce se otázky estetiky v osnovách studia samostatně neobjevují, ale hodláme alespoň základní problémy osvětlit v souvislosti s některými teoretickými přednáškami.

Jsme přesvědčeni, že vnitřní život souboru je právě způsob, jímž se zesiluje působení na jednotlivé členy souboru, jímž lze uskutečňovat růst členů souboru jak politicky a morálně, tak i po stránce jejich vzdělání. Jak jinak budou rozumět své práci, jak odpovědnější budou míti měřítka, jak lépe budou moci působit na sebe i na diváky!

Jsme přesvědčeni, že právě probíhající diskuse o perspektivách ochotnického divadla řadu těchto problémů ukáže a naše budoucí práce je bude řešit.

Domníváme se, že soubory by neměly věnovat toliko výlučnou pozornost inscenacím, ale měly by být místem, v němž se učí lidé chápat, poznávat a vážit si umění, oceňovat jeho význam a pak sami odpovědně se učit umělecky tvořit. Tak se začíná rýsovat nové poslání ochotnické práce v nových společenských podmínkách. Myslíme si, že to bude dlouhodobý proces uvnitř souborů. Ostatně je jich už dost, které takto nějak vnitřní život souboru chápou a a které, tu úspěšněji, tu méně úspěšně, takto pracují. Je nemálo příkladů, že se v souborech o problémech umění diskutuje, že se sleduje literatura, hudba i výtvarné umění, že se využívá filmu, televize i zájezdů do profesionálních divadel k plodným diskusím o umění a estetice.

K tomu všemu má směřovat i práce olomouckého stálého ochotnického studia, jež vzniklo ze snahy po zlepšení spolupráce mezi profesionálními umělci a ochotníky a které se dostalo hned v počátku své činnosti k otázkám nového smyslu ochotnického divadla a k jeho perspektivám. Chce vychovat řadu poučených ochotníků, kteří by ve vlastních souborech vedli k intenzívnějšímu vnitřnímu životu a tím i k odpovědnější umělecké práci.

Dr. ZDENĚK KOKTA

POZNÁMKA K PŘÍLOZE

Znáš onen kraj, kde kvetou kanony?
Neznáš ho? Počkej, však ti bude známý!

Scénické pásmo, nazvané podle jednoho z veršů básně Ericha Kästnera, která je uvádí a je zároveň jakýmsi jeho mottem, bylo vytvořeno pro potřebu nejživější současnosti. Je v něm shrnut nepříliš známý materiál, hodnotící satirickou scénkou, monologem, básní a písničkou situaci, která se vytvořila v přítomné době v Německé spolkové republice.

A věru, politický vývoj NSR nám nemůže být nikterak lhostejný. Militarismus, pěstovaný tam řadu let a dorůstající v přítomnosti za podpory monopolistických kruhů západních velmocí do velmi agresivní podoby, vyvolává v nejednom z nás neblahé vzpomínky na nejzločinnější období lidských dějin, na období nacismu. Mnohé je tu podobné — a není to podobnost „čistě náhodná". Metody imperialistů a monopolistů se nezměnily natolik, abychom je se špetkou politické zkušenosti nedovedli správně hodnotit, tím spíš, že těch několik okupačních let i období Hitlerova nástupu k moci máme, ne-li my, tedy naši jen o trochu starší vrstevníci, ještě v dobré paměti. Je to zkušenost k nezaplacení, ale zaplacená — životy našich nejbližších. A dovídáme-li se, že někdejší hitlerovští generálové jsou i dnes generály, hitlerovští soudcové i dnes soudci, čelní členové jeho „partaje" i dnes čelnými veřejnými činiteli, neřku-li ministry NSR, pak se v nás bouří krev. Vrah miliónů Eichmann se sice už — šestnáct let po válce! — dostal před soud, kolik však takových vrahů druhdy nižší služební hodnosti si dodnes blahobytně žije a čeká jen na to, až přijde den?

Snad není třeba v této souvislosti zdůrazňovat, že současná mezinárodní situace se na druhé straně v mnohém zásadně liší od dob Hitlerovy expanze. Vedle Německé spolkové republiky existuje dnes i Německá demokratická republika, stát dělníků a rolníků, jdoucí v úzkém sepětí se státy světové socialistické soustavy cestou míru. Také naše republika je členem této soustavy a ne už bezbrannou hříčkou na politické šachovnici buržoazní diplomacie. Mírové a osvobozovací hnutí na celém světě nabírá sil. Mnozí agresoři dostali už za posledních deset let přes prsty a museli své plány narychlo měnit. Bojová technika Sovětského svazu, zaručující naši bezpečnost, dosáhla nebývalé, vynikající úrovně.

To všechno ovšem neznamená, že bychom my měli a směli být neteční a chladní k tomu, co se děje ve světě a zvláště za západními hranicemi naší republiky. A bylo-li vždycky snahou dobrého divadla, odpovídat na požadavky doby a aktivně ji spoluvytvářet působením na uvědomění diváků, nemáme právo zůstávat stranou ani dnes. Neboť to, co víme my, nevědí třeba mnozí z našich diváků. Jsou mezi námi mladí, kterým společenské souvislosti docela unikají.

Jsou mezi námi i lidé, kteří považují pravdu za propagandu a kteří nekriticky věří v tak zvanou západní demokracii, kde prý má každý možnost stát se přes noc milionářem. Ve scénickém pásmu Kraj, kde kvetou kanóny, se obracíme k právě takovým. Věříme, že jimi otřese, že zapůsobí. Jeho průkaznost je podtržena i tím, že autoři, z nichž se čerpalo, jsou většinou sami Němci — a z nich ještě mnozí, kteří žijí v NSR, v té zemi hospodářského zázraku, „zázraku bez naděje", jak jej případně nazval náš novinář Jaroslav Mrnka.

Pásmo Kraj, kde kvetou kanóny, ovšem nemusíte nastudovat celé. Jako každý pořad „malých forem" dává i ono mnoho možností, jak je využít. Pochopitelně, že při jeho nacvičování budete vycházet z hereckých i technických možností, které váš soubor má. Máte-li mezi sebou dobré recitátory, pokusíte se o scénické vypracování všech básní, které v něm jsou — nemáte-li je, můžete verše, určené k přednesu, ať sólovému nebo pro skupinu recitátorů, vyřadit. Podobně je to s písněmi (noty připojujeme), či s některými satirickými scénkami, pro něž byste neměli vhodné představitele.

Jak si počínat při studiu pásma? K tomu napsat stručný návod by sotva splnilo svůj účel. Jisté je, že režisérské invenci se tu nestaví nic v cestu. Do inscenace lze zapojit stejně tak džezovou rytmickou skupinu jako využít v něm reprodukovanou hudbu (magnetofon tu může velmi pomoci), vystačí se v ní s deseti herci, ale může jich vystupovat i třikrát tolik. Stejně tak se pásmo nebude vzpírat novým autorským úpravám, zařazení nových původních textů či škrtům, např. v básni o anachronickém průvodu, kterou Brecht napsal jasnozřivě už v roce 1947 a kterou by bylo dobré — jak jsme předeslali — oživit buď promítáním fotografií nebo kresbami. Pokud byste sami přišli na jiný, poutavý způsob jejího jevištního ztvárnění, nic proti tomu. Také Meckyho dopisy — nemáte-li pro jejich výrazné čtení dobré představitele — lze krátit atd. Satira našeho pásma je někdy velmi vážná, ba krvavá: taková je např. scénka o generálovi, počítajícím s pýchou mrtvé, jejichž smrt způsobil za minulé války v uniformě nacistického důstojníka, a k podobnému „šibeničnímu" ladění tíhne i dialog fotografa s povolancem bundeswehru Jirkou. Ale co se dá dělat, je-li skutečnost taková, nemůže na tom ani satira nic měnit — a ona taková je. Důležité je, ukazuje-li satira divákovi určité východisko nebo kladný kontrast — a to v obou případech jistě ano.

Sestavovatel si byl vědom náročnosti většiny textů, které do pásma zařadil, ale na druhé straně se snažil, udržet mu převážně humorný charakter. Ten vtip a humor je nutno ovšem v každé scénce velmi přesně postihnout. A co je hlavní, dát si pozor na závěrečné repliky, které mohou výsledek usilovné práce načisto pokazit, nejsou-li sdostatek srozumitelné a přesně synchronizované se světlem, zvuky, hudbou a jinými scénickými prostředky.

Závěrem vám přejeme s jednotlivými čísly i s celým pásmem Kraj, kde kvetou kanóny mnoho zdaru a těšíme se, že nám o své práci a zkušenostech s jeho uvedením napíšete.

Pavel Kohn

Na rejdy imperialistů nesmíme zapomínat. Naše obrovské úspěchy v budování nového života nás nesmějí vést k sebeuspokojení, nesmějí oslabit naši bdělost. Čím větší jsou úspěchy socialismu, čím vyšší je životní úroveň v každé socialistické zemi, tím pevněji se samozřejmě stmeluje lid kolem komunistických a dělnických stran. To je jedna stránka věci, velmi potěšující stránka. Je však třeba mít na mysli i něco jiného. Současně s rostoucí jednotou národů ve všech socialistických zemích hasnou naděje imperialistů na restauraci kapitalistického řádu, na změnu pořádku v socialistických státech. Proto se světová reakce stále víc orientuje na to, aby zasadila socialistickým státům úder zvenčí, aby s pomocí války znovu nastolila panství kapitalismu na celém světě nebo alespoň zabrzdila rozvoj socialistických zemí . . .

Ale imperialisté mají stále méně možností uskutečnit své agresivní záměry. Chovají se podobně jako sešlý a lakotný stařec, který už ztratil všechny síly a fyzicky zeslábl, ale jeho lačné choutky mu zůstaly . . .

Imperialisté se snaží zavléci všechny země do závodů ve zbrojení, připoutat ekonomiku jiných zemí ke své, usměrnit ji k militarizaci. Tato linie se zvláště jasně projevuje v politice Spojených států amerických vůči západnímu Německu a Japonsku. Imperialisté USA vědomě podněcují západní Německo, aby šlo cestou horečného zbrojení. Hodí se jim pro případ rozpoutání války, aby za nové dobrodružství platili hlavně krví německého lidu. Současně počítají s tím, že touto politikou vyčerpají hospodářský potenciál západního Německa a tak oslabí jeho konkurenční schopnost na světových trzích . . .

Imperialisté se ovšem mohou pustit i do nebezpečných dobrodružství, ale vyhlídky na úspěch nemají.

Z REFERÁTU SOUDRUHA N. S. CHRUŠČOVA NA XXII. SJEZDU KSSS

Text: E. Schumacher, přel. J. Hiršal

SLOVA A ČINY

Hudba: V. Výtvar

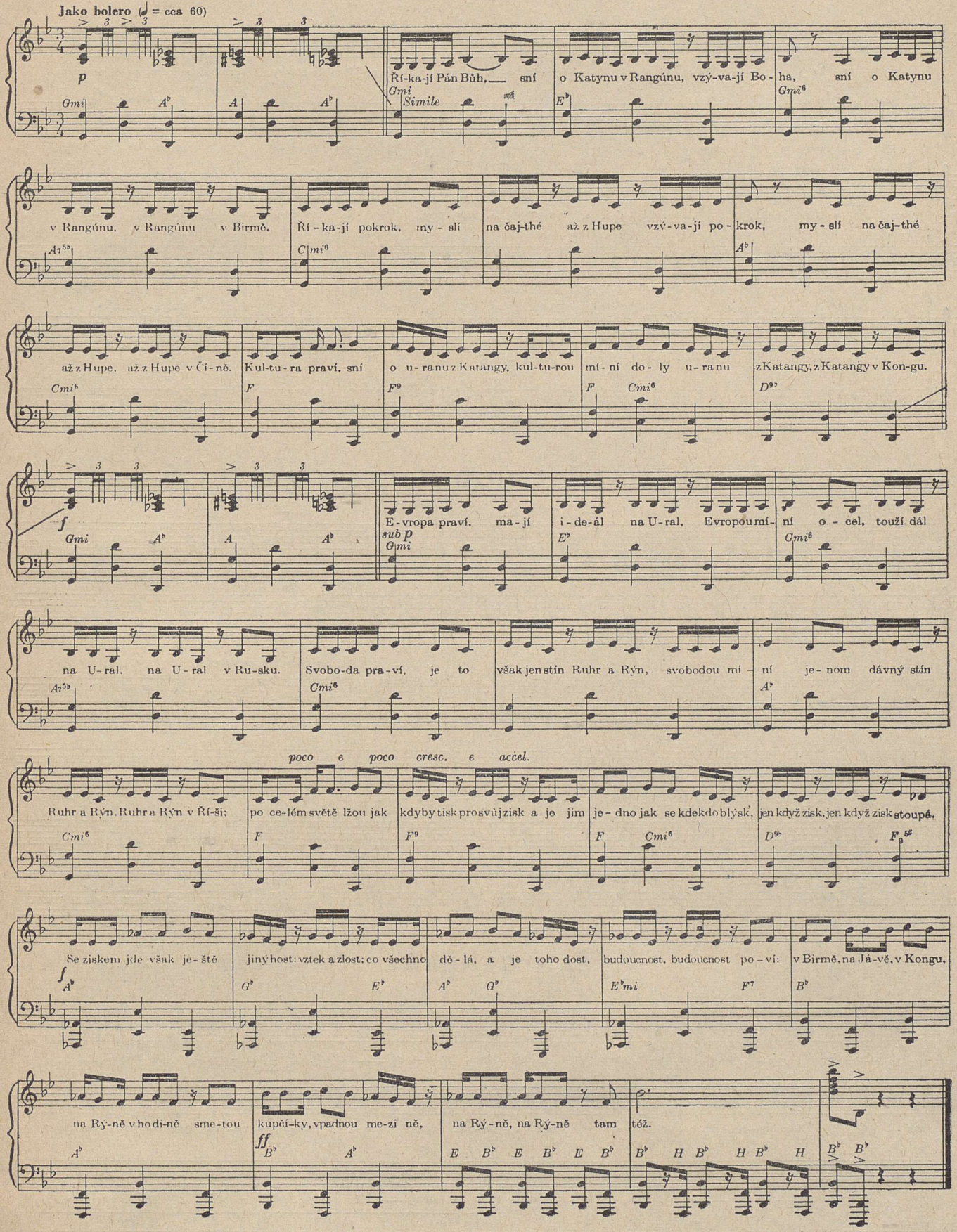

Text: J. Bílý

VŠEDNÍ BLUES

Hudba: J. Coufalík

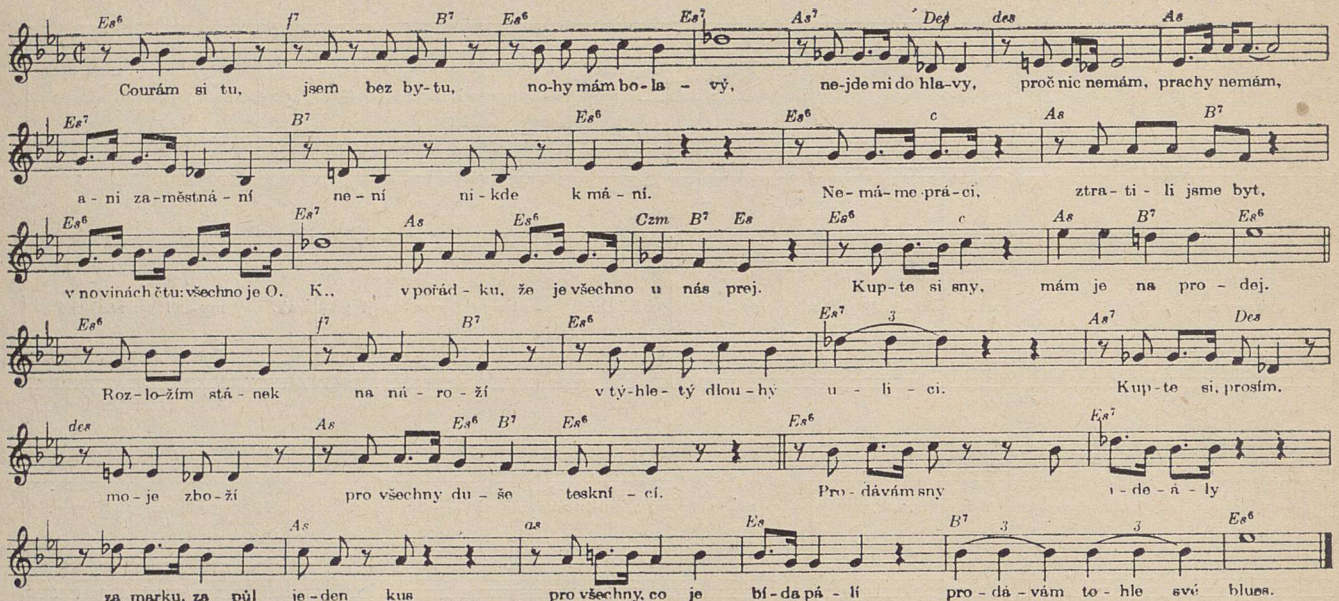

Text: J. R. Pick

MŮJ MANŽEL HODNĚ CESTOVAL

Hudba: M. Raichl

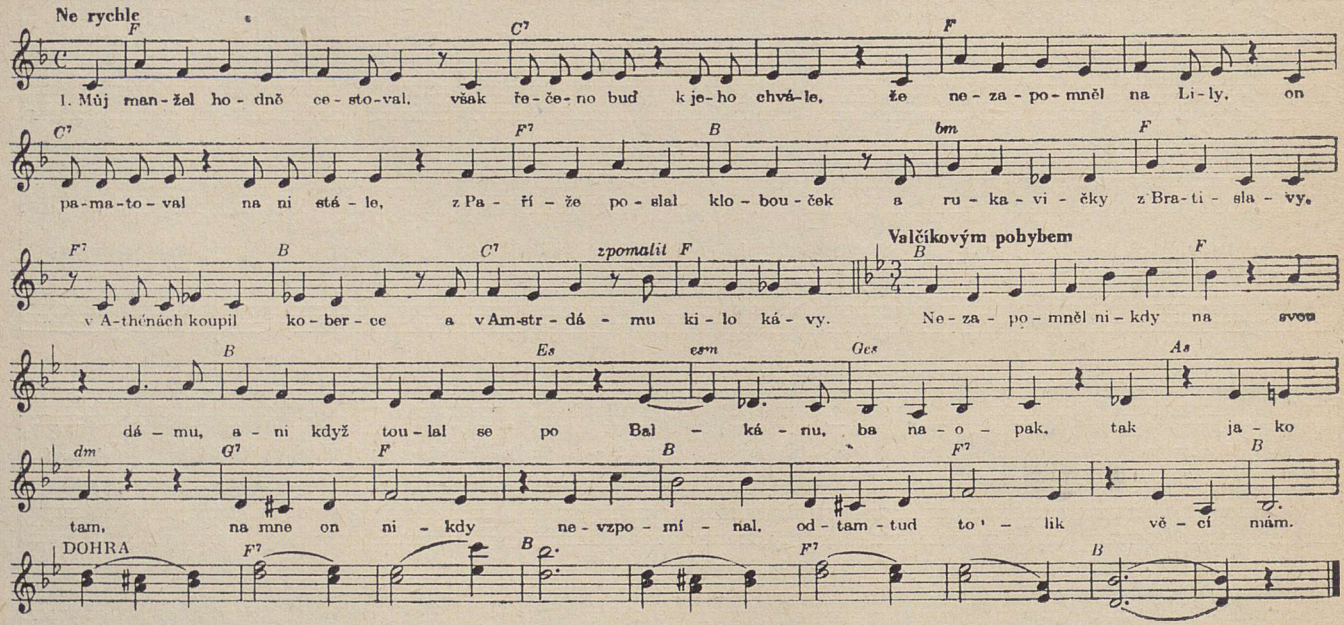

Text: R. Franz

PAN GENERÁL

Hudba: L. Podéšť

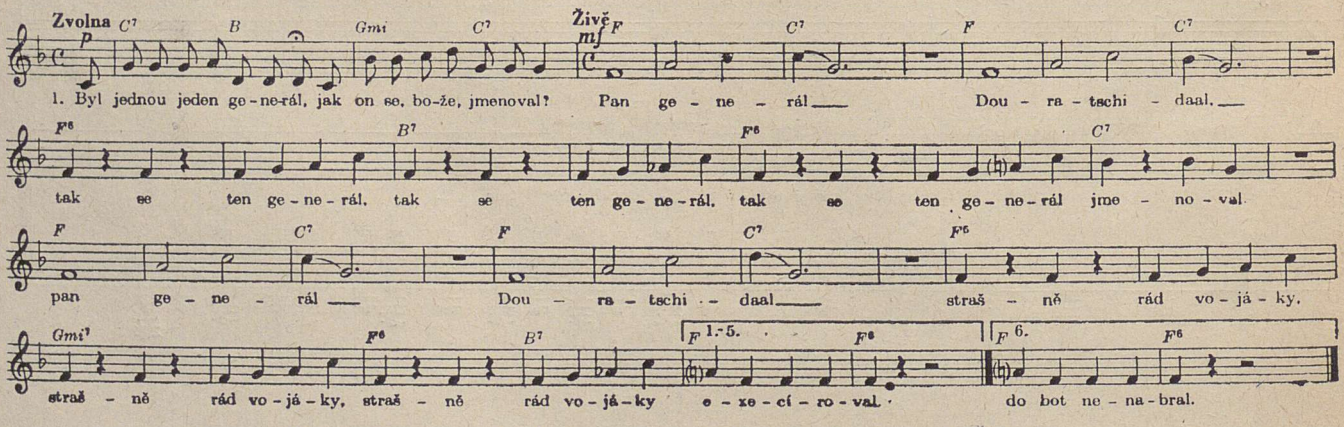

SOUTĚŽÍME O SPOLEČENSKÉ ZAŘAZENÍ DIVADELNÍCH KOLEKTIVŮ

Ve Východočeském kraji se celá soutěž přenesla do jednotlivých okresů, které vypisují soutěže aktivity. Jsou rozdílné od předešlých soutěží již tím, že se do nich soubory přihlašují svým plánem činnosti, který obsahuje nejen dramaturgický plán, ale i plán vnitřního života souborů a různých společenských akcí.

Když se zamyslíme nad plánem činnosti některých kolektivů, vyvstane nám právě ten veliký rozdíl mezi soutěží dřívější a dnešní. Tak kupř. malý divadelní soubor Tyl Osvětové besedy Malá Lhota v okrese Trutnov má ve svém plánu činnosti pásmo básní, písní, povídek a scének pro dětské obecenstvo s názvem Pojďte s námi na pódium, agitační scénické pásmo V Berlíně se jedná o Prahu, divadelní hru Karla Stanislava Samota Nadějov, Ludvíka Aškenazyho Šlamastyku s měsícem. Dále tam je slavnostní schůze souboru, obnovení ochotnického slibu, závazek pro členy souboru, že každý přečte za rok 3 hry nebo sborníky, o kterých bude mluvit na besedách souboru; uspořádají školení, společný zájezd do Divadla Vítězného února v Hradci Králové, připraví si divadelní bál, pomohou školnímu souboru i loutkářskému souboru v družině mládeže, zajistí vytvoření rozhlasového kroužku, budou spolupracovat s knihovnou osvětové besedy a se sborem pro občanské záležitosti, připraví agitační žňový kolektiv a při žňových pracích odpracují 300 hodin.

A o nic méně bohaté jsou plány činnosti ostatních divadelních souborů na vesnicích. Osvětová beseda v Čisté vedle agitace ke žním, spolupráce s rozhlasem a místními novinami připravuje estrádu, divadelní hru pro děti, Karvašovu Půlnoční mši, pořad k slavnosti Dědy Mráze atp. Za nejlepší pokládáme příklady kroužků, které v plánu činnosti zachycují soutěžení, školení, vnitřní život souboru i zvýšení počtu aktivistů. Jejich náplň práce vypadá — kromě zkoušek — asi takto: První týden základní lekce divadelního školení. Druhý týden literární večer, ve kterém se čtou úryvky z Ochotnického divadla, Divadelních novin a odborných knih. Třetí týden je věnován besedě v souboru, kdy se přijímají noví členové, hovoří se o další práci, hodnotí vykonaná, hrají se různé hry, cvičí etudy, poslouchá rozhlas nebo televize. Čtvrtý týden je vnitrosouborová soutěž, ve které členové recitují, přednášejí monology nebo ukázky z různých her; tento večer má soutěžní charakter, ve kterém porota ve společné diskusi s ostatními účastníky vybírá nejhodnotnější věci, ze kterých se vždy za čas připraví veřejný večer nebo vystoupení. V Osvětové besedě v Podhůří všichni členové dostali za úkol připravit recitace z díla Jana Nerudy a po soutěžním výběru připravili veřejný Nerudův večer.

I když východočeský KNV nevypsal krajskou soutěž a bude výsledky okresních soutěží zachycovat v tematických přehlídkách, dostala kampaň za podepsání mírové smlouvy soutěžní charakter tím, že krajský nár. výbor vyhlásil uspořádání krajské přehlídky s protiválečnou tematikou, která zachytí všechny divadelní soubory, agitační skupiny, fotografické, filmové a výtvarné kroužky, jež se do kampaně zapojily s akcemi protiválečného charakteru.

Okresní poradní sbory jsou ve vymýšlení soutěží, které odpovídají podmínkám a charakteru jejich okresu, opravdu vynalézavé. Tak kupř. OPS ve Svitavách vypisuje tvůrčí soutěž začínajících autorů o celovečerní hru, agit. pásmo i divadlo poezie. Soutěž může mít dvojnásobný úspěch, protože na ni bude navazovat soutěž souborů a kroužků, které nastudují vítězné práce ze soutěže autorské. A tak vedle celostátní soutěže mládeže, kterou připravují OPS společně se soutěžními komisemi, je ve Východočeském kraji jediná krajská soutěž, a to soutěž smíšených uměleckých skupin.

J. Vavřička

*

Zaměřili jsme se nejdříve na vyspělé soubory v kraji (kategorie C a B), které dostaly za úkol vytvářet do konce r. 1965 studia mladých. Poučeni zkušenostmi z minulé soutěžní sezóny, kde se nám objevila celá řada omlazených souborů, rozhodli jsme se již letos pomoci tomuto dobrému a zdravému nástupu mladých krajskou soutěží. Vždyť všude tam, kde se nebáli režiséři zapojit mladé do soutěžních představení, bylo to jen a jen ku prospěchu a výkony mladých obstály při hodnocení velmi čestně. Proto Krajský poradní sbor pro divadlo znovu zvážil situaci a na jeho návrh KNV spolu s KOR Středočeského kraje a KV SČSP vyhlásil tuto soutěž pro soubory kategorie C a B pro sezónu 1961—62.

Posláním této krajské soutěže je pomoc ochotnických souborů při zlepšování kulturní a politické práce v místech působení, zkvalitnění dramaturgie i umělecké úrovně divadelních představení, získávání mladých lidí pro práci v souborech a posílení divadelních představení pro děti a mládež v kvantitě i v kvalitě. Kritériem pro hodnocení v této soutěži bude především péče souboru o povznesení kulturně politického života na pracovišti, v obci, okrese i kraji, pomoc souboru kroužkům, pracujícím za ztížených podmínek, především vesnickým, mládežnickým a školským. Hodnocen bude také repertoárový profil souboru, dramaturgický plán a jeho plnění, zařazení her pro děti a mládež, představení malých jevištních forem aj. Podstatným hlediskem poroty bude i prověření vnitřního života souboru, péče o ideový i umělecký růst členů souboru, zvyšování počtu aktivních členů, péče o mládež, pracovní brigády, spolupráce s jinými soubory atd.

Bude posuzována i umělecká úroveň souboru. Představení, které bude hodnoceno, může být buď celovečerní hra, nebo hra pro děti a mládež, představení malých jevištních forem ap. Zvláštní důraz bude kladen na hry a představení, jež splňují svým zaměřením požadavek dovršení kulturní revoluce — výchovu nového socialistického člověka.

Poslední podmínkou pro účast v soutěži pro všechny soubory bude i vytvoření studia mladých ze svých členů a členů nově získaných, které se jako kolektiv s jakýmkoli slovesným oborem (celovečerní hrou, pásmem poezie, estrádou, aktovkou aj.) zúčastní STM. V těch místech, kde nejsou z objektivních důvodů podmínky pro ustavení studia mladých, hlavně na vesnicích, prokáže soubor soustavnou práci se školním souborem v místě působení (vedení souboru, režie, případně jeho založení ap.). Tato podmínka je závaznou pro účast a vyhodnocení souboru v krajské soutěži a její nesplnění má za následek vyřazení z kategorie vyspělých souborů.

L. Lhota

Setkání ochotníků na Bystřičce

Okresní poradní sbor pro divadlo v Přerově měl ve svém plánu zařazeno i školení vedoucích a režisérů venkovských souborů, které bylo vyhlášeno a prodiskutováno na okresním ochotnickém aktivu již v lednu. K realizaci došlo ve dnech 17.—22. září v krásném přírodním prostředí na přehradě Bystřička u Val. Meziříčí. Zde bylo po dobu jednoho týdne ubytováno v rekreačních chatách n. p. Sigma Hranice 58 frekventantů. Školení vedl býv. předseda OPSd v Přerově, soudruh F r a n t i š e k B r a u n e r, kterému jsme položili několik otázek.

Jaký byl hlavní důvod uspořádat divadelní školení?

Náš okresní poradní sbor chtěl přispět k zvýšení masovosti ochotnického hnutí a zvýšit kvalitu práce režisérů a vedoucích vesnických souborů. Školení nám v tom pomohlo, protože již dnes se nám hlásí nové soubory a vyžadují naši pomoc při oživení činnosti nebo zakládání nových souborů. Z toho je vidět, že někteří frekventanti školení se dali doma ihned do práce.

Jak bylo školení organizováno, jaký jste měli rozvrh práce?

O organizaci se starala samospráva, zvolená z posluchačů. V jejím čele byl hospodářský vedoucí. Uměleckým vedoucím školy jsem byl Osvětovým domem jmenován já. Školení bylo denně věnováno celkem 8 hodin. Šest hodin vyplnily přednášky s praktickými ukázkami a dvě hodiny se pracovalo v kroužcích. Posluchači byli zařazeni do dvou skupin. Každá samostatně studovala Čechovovu aktovou hru Svatební hostina, kterou frekventanti obou skupin uvedli na závěr celého školení, přičemž porotu tvořili režiséři a bouřlivou diskusní tribunu všichni posluchači.

Kdo vám přednášel a o čem?

První den soudruh Zdeněk Dopita z Divadla bratří Mrštíků v Brně o práci režiséra. Všechny nás upoutal svými bohatými zkušenostmi. Druhý den byl perný. Lektorka Beskydského divadla v Novém Jičíně Věra Šmakalová přidělila všem posluchačům texty, které museli prostudovat a pak ve skupinách pod jejím dohledem rozebírat. Nejzajímavější byla přednáška nositele Řádu práce Miloslava Dismana o práci s dětmi. Děti jsme si „vypůjčili" ze školy v Růžďce — přijelo jich dvacet — a soudruh Disman s nimi provedl několik pozoruhodných etud jako příklad práce s dětským hercem. Slabinou mnoha vesnických souborů je jevištní řeč, o níž hovořila profesorka JAMU z Brna Lola Skrbková. Na zakončení hovořil, radil i prakticky ukázal, jak lze dělat malé jevištní formy, dramaturg vojenského klubu v Brně Karel Vinkler.

Jaký ohlas měly jednotlivé přednášky?

Byli jsme všichni — a to nezveličuji — přímo nadšeni, protože všechny přednášky měly vysokou úroveň, byly podány přijatelným způsobem a doprovázeny praktickými ukázkami. Za nejpozoruhodnější pokládáme, jak pěkný vztah měli všichni profesionální lektoři k nám amatérům. Všichni jsme byli zajedno v tom, že divadlo lze dělat buď dobře nebo špatně — a to je důležitější dělítko, než profesionálně a amatérsky. — Snad také stojí za zmínku, že všichni byli spokojeni s ubytováním, stravováním i počasím, které umožnilo využít volných chvilek k rekreaci.

A jak dál s naším ochotnickým školením?

Takováto školení je třeba pořádat pravidelně a častěji. Musíme přemýšlet, jak školení obohatit o nové technické vymoženosti, jak získat další profesionální pedagogy, kteří jsou schopni ukazovat nám nové cesty i nové formy práce ochotnického divadla.

R o z m l o u v a l CYRIL BLÁHA

Catte, Catte, Catte, Cattéééé...!!!

zazní pod širošírým nebem slunné Itálie. A odkudsi vycupitá věčnou zvědavostí nenasytná ženička, jukne vpravo, jukne vlevo, nastaví ucho, slastně přimhouří oči a soustředěně *poslouchá.*

Představuji vám treperendu Catte ze stejnojmenné hry Carla Goldoniho.

Znáte ji? Že ne? Že jste hru dosud nečetli? Že jste inscenaci v Realistickém divadle dosud neviděli? Ale to všechno vůbec nevadí, protože ji docela určitě znáte. Musíte ji znát. Je-li totiž postava na jevišti i dobře udělána, nepatří ani jenom minulosti ani jenom Goldonimu — ale patří současnému životu, jehož je odrazem. Catte se jmenuje v Goldoniho hře, ale klidně se může také jmenovat Božka, Jana, Zuzana nebo Kateřina. Není zvláštností Itálie, ale je typem všech zemí, které jsou bohatě obdařeny ženskou cháskou, plnou přirozené zvídavosti, někdy konstruktivní — někdy destruktivní. Lidově řečeno a vyjádřeno nadobyčej aktivním slovesem se tomu říká *drbati* aneb *klepati.* Samou podstatou tohoto jevu je však typická ženská zvídavost a vždy co nejlepší subjektivní snaha odstranit nedobré, přemoci zlo a všechny síly napřít k vítězství dobra.

O to a o nic složitějšího jde v Goldoniho Treperendách.

Mladá láska pod jižním nebem. Checchina a Beppo se zasnubují. Na zásnuby je pozvána i Catte. Přirozeně. Je její sestřenice. Catte, profesí pradlena, propere tentokrát v neckách důkladně sebe a svou garderobu, nakroutí od věčného praní splihlé kudrny a čiperně uhání na zásnuby. Od této chvíle necky osiří a nadále slouží uhoněné Catte jako meditační odpočívadlo. Ale vraťme se ke Catte, která — jak jsme řekli — čiperně uhání na zásnubní hostinu. Za výstřihem má zastrčenou barevně jásavou, čistounkou utěrku, která bude sloužit na zásnubách jako lapač kapek vína a tuku z jistě přebohaté hostiny. Catte ví, co je za dřinu „vyradýrovat" vlastníma rukama z prádla špínu. Proto už napřed chrání své sněhobílé zástěry proti narudlým skvrnám rudého vína, které tak ráda, ale které po určité čtvrtce, za bujného smíchu, tak neúprosně zdobí svršky opojených. Bez ubrousku nedá Catte ani ránu. Zná sebe a zná své přátele.

A už jsme na zásnubách. Leč — u Checchiny už trůní dvě chvalně známé, patřičně vyfintěné paničky z tak zvaného nóbl světa. Zkrátka a moudře, třídní rozpory v podvědomí lidu existovaly zřejmě už i za Goldoniho. Catte se celá nafoukla zlostí a přítomnost obou dam ji nadobyčej dráždí. Madonna — takhle něco vyprovokovat, aby odešly!! A od té chvíle Catte sleduje jen a jen tento úkol. Podaří se. Eleonora a Beatrice uraženě opustí zásnuby, neboť setrvávání ve společnosti tak nízké a navíc ještě drzé, jako je Catte a Sgualda, je hluboko pod jejich úroveň. O, joj — jakou má Catte radost, když nafrněné paničky odfrčí uraženě pryč! Předpokládá, že stejný pocit sdílejí všichni ostatní, a tak se bezelstně řehtá a plácá. A to je právě ten tragický omyl: předpoklady Catte jsou obvykle v naprostém rozporu se skutečností. I tentokráte. Patron Toni, otec Checchiny, Catte znectí a tak necitlivě zhodnotí její snahu, že Catte, výsostně rozhořčena, leč s plácem na krajíčku, opouští zásnuby. Pomstychtivost v ní plane. A protože ji neumí jinak vyjádřit, tak si alespoň z bohatě prostřeného stolu před očima všech odnese celý hrozen nádherných banánů. „Tak, to jsem jim to dala" — pobrukuje si Catte a uhání k domovu. Sedne si na necky, přemýšlí a jí banány. Přes všechnu hořkost jí nadmíru chutnají. Červa urážky pomalu a jistě narkotizuje sladká šťáva prosluněného ovoce. Co dělat? Zásnuby jsou fuč. Je třeba sehnat nějakou tu liru. Catte sebere prádlo a jde odvádět. Na ulici najme nosiče a cupitá za výdělkem. Ohromný modrý oblouk nebe, nekonečnost moře, vesmír prohřátý sluncem — to všechno jsou znaky věčnosti, trvání, klidu, v den tak jasný, jako je dnešní. Catte potřepá hlavičkou, nastavuje tvář slunci, majetnicky obhlíží moře. Kdyby byla moudrá, řekla by si, jak už má ve zvyku mluvit sama se sebou — co jsou všechny ty hnidopyšské lidské sváry proti slunci, nebi, vesmíru. Ale protože Catte

Barešovy snímky z Goldoniho Treperend v pražském Realistickém divadle Zd. Nejedlého

není moudrá, ani si na ni nehraje, tak jí naopak krásy jejího rodného kraje ještě ostřeji připomenou „zásnubní“ malér a její vyhoštění. V té chvíli pro Catte slunce nesvítí, moře vyschlo a vesmír se scvrkne na malý prostůrek v její duši, která je přeplněna zlostí. Catte mimoděk zrychluje chůzi, která dostává rytmus hádky, vedené s imaginárními partnery. Mává pěstičkou, vyhrožuje, ba dokonce jí ujede sem tam i nějaké to útočné slovo v plném tónu. Musí to být směšný pohled pro každého, kdo ji pozoruje. A tím je nesporně Špagáto. A je to právě jeho smích, který vlny Cattiny fantazie uzemní. V tu ránu Catte zapomene na zásnuby a s podivem hodnotí chlapíka, na jehož ramenou se vznáší těžký koš prádla jako pírko. Pěkný mládenec. Sebe by mu Catte svěřila od minuty — ale koš s prádlem ani za nic. Neapolitánec rovná se zloděj. Toť lidová moudrost. Catte je do větru, ale odpovědnost ke své profesi má. A tak strčí Špagátovi šesták a pošle ho ke všem čertům s touhou a vírou, že se vrátí.

Catte osiří. A tak ji tu najde Sgualda. Historie zásnub se opět stává životním problémem. Sgualda je pro Catte vzor životní energie, neutuchající aktivity, která je řídící složkou života všech občanů městečka. Catte se snaží, pokud jen jí síly stačí, dosáhnout alespoň do určité míry Sgualdiny kvalifikace v hodnocení všech jevů současného života. Leč bohužel jí chybí kombinační talent a fantazie vidět a vnímat život v podtextech. Catte podtexty nemá, proto jim nerozumí. Říká co si myslí a když říká něco se záměrem, je to až dojemně vidět. Co však dovede jedinečně — přenášet řečené. Jako nástroj funguje znamenitě.

Catte zavětří u Sgualdy zvláštní tvůrčí rozpoložení. Hodí udičku „zásnub“. Sgualda skočí po návnadě a její talent zazáří, ba přímo zajiskří.

V chvějivém vzduchu, plném horkosti, žhne nad černou a blonďatou hlavou Sgualdy a Catte fata morgana: Checchina není dcera patrona Toniho. Sgualda vypustila raketu. Celé hodiny by dovedla o ní vyprávět. Catte oddaně poslouchá a nadšeně přitakává. Páteří jí probíhá sladké chvění, co říkám chvění: mrazení! Vzrušením poskočí několikrát na místě, nakloní hlavičku, přimhouří oči — a — zvážní. Tato novina je příliš odpovědná — odpovědně je třeba s ní zacházet. Konečně Catte se svým tajemstvím osamí. Ano, právě teď neobyčejně touží po samotě. Potřebuje si zprávu proklepat, dát řád všem spojitostem, které zažila, o kterých slyšela. Na tento proces jí ovšem chybí trpělivost a důslednost. Catte jen cítí labilitu zprávy aneb drbu neboli klepu, jít za prověřením jeho pravdivosti nemá energii. A tak si jen urputně opakuje — Checcha není dcera mého bratrance Toniho, tudíž není ani mou sestřenicí!!! Až se na mě bude vytahovat, já ji to osladím. A vůbec — kdo ví, čí je!!! V každém případě je ale zaručeně a stoprocentně nemanželská. To je také jediné, k čemu Catte dojde. Prostě se usnesla, že Checchina je nemanželská. A bystře vyrazí za splněním tohoto svého usnesení. Představí si Checchinu v nějaké choulostivé situaci, poté si ji představí, jak se nad ní nadnáší, a konečně danými okolnostmi rozvášněna, pouští se Catte s Checchinou do hádky, ve které ji bude dlouho různými narážkami dráždit, až jí nakonec mrští do obličeje rukavici hanby jejího zrození. Samozřejmě, že ve skutečnosti by to vypadalo úplně jinak, jak to konečně dokazuje další scéna Catte s Checchinou. Catte je prostě hrdina ve svém světě, který si vymyslí. V životě je to oukropeček.

A tak si Catte medituje na jakémsi malém náměstíčku jakéhosi italského městečka. U nohou koše s prádlem, nemyslí na práci, za to se pilně hádá s neskutečnou Checchinou. Není ani příliš ráda, když ji v tomto rozpoložení najde švadlena Anzoletta. Ale jak už má v nátuře, okamžitě zapomene na Checchinu a bystře merčí róbu, kterou nese Anzoletta vyzývavě přes ruku. Ani se nestačí v té toaletě představit, když se dovídá, že šaty budou zdobit figuru toho kukaččina dítěte, Checchiny!!! Jen a jen spravedlivé rozhořčení zavinilo, že Catte prozradila tajemství Checchina zrodu. Ale Catte věří Anzolettě. Však jí to také svěřila jen proto, že ví, že Anzoletta je poctivá ženská. Že bude ve své důvěře hluboce zklamaná, to nepředpokládá. Proto klidně odcupitá za prací. Prádlo je odvedeno a slastně odpočívá v prádelnících pánů, proloženo suchými snítkami mimózy. Catte se vrací domů. Za ňadry jí cinká několik desítek lir. Catte nakoupí mýdlo, rajčata, vejce, olej, makarony a — víno. Sotva dosedne v tichu domova na obrácené necky, zaslechne volání. Tryskem vybíhá ze své prádelny, důvěřivě zvědavá. Jesús María — Checchina!! Ó je!!! Teď se tak moci propadnout a vypařit, být neviditelná. A naše miloučká Catte velmi průhledně dělá, jako by nic. Ale kolik je v tom úsilí, kolik zoufalství! Vždyť Catte moc dobře ví, proč tu Checchina je, a proč je nazlobená. Lhát a zamlžovat Catte neumí. A tak s pláčem vyzradí Sgualdu jako svého informátora. Jesús María — naříká Catte — Jesús María — a utíká na své necky, pláče a hádá se s Anzolettou, která ji tolik zklamala. Pepří si rajčata a v duchu si chystá útok na drbnu Anzolettu. Ucho Catte je neobyčejně citlivé. Před její prádelnou se cosi děje. Catte vytryskne z domu a ztratí dech. A hele: Anzoletta, Eleonora a Beatrice! V první vzrušené chvíli nenachází slova, jen se pohupuje v nohou, pěstičky sevřeny. A pak to Anzolettě vytmaví. Ó, jaký je to pocit někomu právem vynadat! To jsou vzácné chvíle v životě Catte ... Bohužel se na scéně objeví Sgualda a vítězné opojení Catte bezohledně rozbije: „Ty Catte — ty seš treperenda ...“ Catte je zoufalstvím bez sebe. A nastane frmol. Catte jen bystře sleduje, co dělají ostatní, a pilně si přisazuje. Jen tak pošťuchuje situaci dopředu. Na jedné straně nadšením bez sebe — na druhé straně si vždy nechává zadní vrátka, kterými by mohla vyklouznout. Catte nikdy neví detailně, o co jde. Cítí věci jen rámcově. Proto za ničím příliš nestojí a za nic by nedala ruku do ohně. Jiná věc by byla, kdyby ji tam strčily všechny. Pak snad Catte taky — ale sama nic neriskuje. Není hloupá — jen si nestačí v tom frmolu života udělat vlastní názor. A tak opět končí na vysychajících neckách a žaluje hromadě špinavého prádla na Sgualdin charakter.

Snad by se mělo pracovat, říká si Catte. Už už se chystá k namáčení, když její citlivé ucho zaslechne Sgualdin vzrušený hlas. Catte vyrazí z prádelny jako načasovaná. V tu chvíli si uvědomí, že by vlastně měla být na Sgualdu nazlobená, ba co víc: hluboce uražená. A tak začne provádět cosi, co se ve skutečnosti dá nazvat vším možným, jen ne nezájmem, o němž by ráda Catte přesvědčila. Leč Sgualdina zpráva je hotová bomba. Catte jen vyjekne, poskočí, ztratí dech a zapomene na všecko. Checcha je dcera Křižalova ! ! ! Catte se zrovna zadýchá vzrušením, lapne dech a už zazní pod klenbou modrého nebe její ostrý hlásek: „Vy, Anzolettó, už to vítéééé? Checcha je Křižalova dceráááá!“ Od této chvíle ovládne Catte opojné vzrušení. Od této chvíle je Catte pod přímým vlivem Anzoletty a Sgualdy a nadšeně a oddaně dělá všecko, co dělají ony. A tak se zpráva o skutečném otci rozezvučí po celém městečku.

Tady je, milí přátelé, *přestávka*. Nikoliv v životě a dobrodružstvích Catte, ale v práci herce. Pouhých deset minut a znovu zazní gong. Hrajeme druhý díl Goldoniho Treperend. A ten už vám, milí přátelé, vyprávět nebudu. Přála bych si totiž, abyste si hru, zveřejněnou v příloze minulého čísla, přečetli. Přála bych si, abyste si srovnali toto vyprávění s autorovým textem. Věřím, že pochopíte, proč vám dnes takto a nejinak sděluji něco ze své herecké kuchyně. Nesvěřuji vám žádný recept, ale to, co je pro hercovu práci nejcennější: potřebnost a nutnost herecké fantazie, pro niž je autorův text jen a jen podhoubím.

Věřím, že jste mi porozuměli.

Vaše *Libuše Pešková*

Čtyři nesou smích

Ochotník — tomu nestačí jen umět hrát, zpívat a popřípadě improvizovat. Ochotník toho musí umět mnohem víc. Musí být horolezcem, musí být odolný proti rýmě, kašli, musí mít železné nervy.

To všechno poznala na vlastní kůži agitka estrádního souboru Rudných dolů Sedlčany, která jela v první polovině září na své velké turné po Krkonoších.

Celý soubor vznikl někdy v březnu 1960 ze studentů jedenácté třídy jedenáctiletky v Sedlčanech. Jeho první vystoupení — estráda Směj se dál, bylo odměněno prvním místem v okresním kole STM. Pak přišla maturita a prázdniny. Po nich se soubor opět sešel. Tentokráte sice pod hlavičkou Rudných dolů Sedlčany, ale ve stejném složení. A ještě v něčem se změnil. Petr Stejskal, vtipný konferenciér souboru, začal sám psát scénky a parodující písničky. Soubor tedy začal pracovat s původními a ne s převzatými texty. Tak uběhl rok a přišlo opět léto a s ním žně. Krajský výbor ČSM Středočeského kraje vyhlásil soutěž žňové aktivity. Soutěž vyhrál právě soubor ze Sedlčan, který navštívil největší počet družstev s estrádním pořadem.

Za odměnu dostali čtyři jeho členi rekreační poukaz ROH do Krkonoš s podmínkou, že během 14 dnů vystoupí v Bobí, Jiráskově, Lyžařské a Pražské chatě. Všude dvakrát, jednou s estrádním pořadem, podruhé s pásmem poezie.

Udělat program ve čtyřech, to není hračka, ale povedlo se. Zvláště když přispěl místní horal soudruh Zeman u klavíru a v neposlední řadě samo obecenstvo, které obklopeno mlhou, deštěm a větrem vítalo každou zábavu. Napětí, bude to stát zato, nebo nebude, povolilo už při prvních verších a pohoda byla oboustranná. Jitka Vitásková v rolích energické ženy, lyricky laděná Viktorie Bayerlová, podvedený manžel, nešťastný milenec, konferenciér estrády a autor textů Petr Stejskal a první milovník Jiří Bulan — ti všichni blikali svou lucerničkou kritiky dokonale. Scénka dobíhala scénku, písnička písničku.

Že jste se, paní, v téhle scénce poznala? A vy, pane, v té minulé? Podobnost čistě náhodná. Prosím, račte prominout.

Obecenstvo bylo velkorysé. Nejenže přivřelo obě oči nad amatérskými chybami, ale sotva se mladí na jevišti oklepali z jedné sprchy potlesku, už byli znovu zaliti proudem smíchu.

A potom vyprávějte, že mládež u nás nemá o prkna zájem. Soubor ze Sedlčan ukázal opak. Teď jde jen o to nestavět mladé do fousatých rolí, ale nechat je na jevišti žít dneškem.

Dana Posekaná

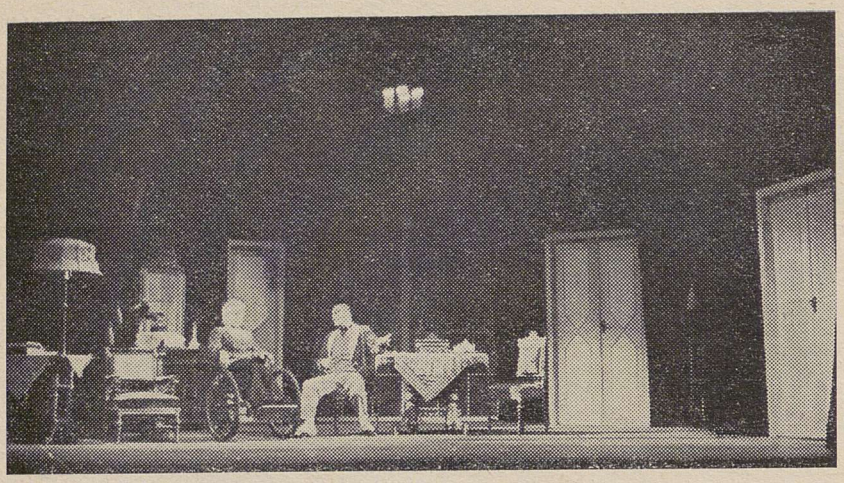

Spojené ochotnické soubory Plzeňska: V. Cach, Paní Kalafová. Scéna Vl. Heller

Úvodní referát z jednoho plenárního zasedání XXXI. Jiráskova Hronova

NA OKRAJ HRONOVSKÉ SCÉNOGRAFIE

Inž. arch. MIROSLAV KOUŘIL

II. A.

Máme-li hodnotit užití projekce v hronovských inscenacích, můžeme současně rozebrat tři způsoby využití tohoto moderního prostředku scény. Viděli jsme ji v představeních Tvrdohlavé ženy, Jana Roháče z Dubé a Lišky a hroznů.

Začněme použitím nejjednodušším, *projekcí mraků* v Chudarově scéně k Figueiredově hře Liška a hrozny. Pochválili jsme scénu, její prostorové řešení, svícení, kostýmy a vzpomněli již nevhodné projekce prudce letících mraků, šedivých, deštivých, roztrhaných (jako někde v norském fjordu), které tak nepříjemně rozrušovaly modrou klidnou pohodu plochy v pozadí, jež zdařile navozovala atmosféru jižní slunečné oblohy. Snad se autoři inscenace domnívali, že tím vyjádří rozervanost Ezopova nitra nebo Xantovy domácnosti, — dosáhli však opaku; projekce rušila, byla nepochopitelná, stala se samoúčelnou. Chtěl-li si její existenci a účel v inscenaci divák zdůvodnit, pak musel nutně sáhnout k symbolickému výkladu a tento „literární výklad" opravdu málokdo vnímal.

Druhá dvě použití byla způsobem rovnocenná, *projekce tu měla roli charakterizační,* dávala divákovi zprávu o prostředí, v němž se daná situace odehrává. Rozdílné bylo její pojetí.

V Tvrdohlavé ženě byly obrazy projekce ilustrací, mimochodem velmi špatně nakreslenou; divák měl dojem, že v Závodním klubu Vítkovických železáren KG není žádný výtvarný kroužek. Dokumentovala se tak *nespolupráce* mezi divadelním souborem klubu a výtvarníky-amatéry téhož klubu, kteří přec výborně kreslí a malují. Dokázalo to, jak by bylo prospěšné soudružské soužití a pomoc i v lidové tvořivosti, kolik tu je promarněných příležitostí, které snižují kvalitu výsledku. Druhá nesnáz byla v symbolickém opakování oválu podlahy v oválu na horizontu, který projekci omezoval, ačkoliv mohl být *celý* pro ni využit; naopak projekce by se dostala výše a do stran a méně by ji ovlivňovalo („vymazávalo"!) odražené světlo od podlahy a hereckých postav. Celkem dvě velmi jednoduché a základní chyby, které by se neměly přihodit zkušeným divadelníkům, jimiž Ostravští skutečně jsou.

Konečně použití projekce v Janu Roháčovi, kompozičně nejpromyšlenější; zde projekce *nebyla jen ilustrací prostředí, ale současně významovým znakem.* Pochopení pro správné použití projekce se tu jevilo nejvýrazněji. V prvém obraze mírné kopce (lipanská krajina), v druhém obrysy gotických oken (světnice u Velvara), ve čtvrtém husitská vlajka (na Sioně), v pátém gotický trojlist (u Sigmunda). Vše dobře uváženo a rozvrženo, i když se trochu příliš svítilo na vedlejší postavy hry (každý chtěl být na festivalu viděn?) a jen částečně, v torzu zůstalo plastické vysvícení, pro inscenaci rozhodně vhodnější. Snad jen bych obrazy projekce čtvrtého a pátého dějství obrátil a *končil* husitským praporem nad skleslým Sigmundem se zákulisním chórem husitského lidu; bylo by to ideově účinnější. Není to však výtka, jen námět k úvaze. Tak se tento scénický technický prostředek stal podnětem k tomu, aby se divák zamyslel nad bezpodmínečnou potřebou: *vše na scéně domýšlet z pozice ideji hry.*

III.

Třetí problém je rozvoj scénografie v ochotnické práci. Skeptici sice říkají zcela nepokrytě, že při těžkých podmínkách ochotnické práce je neřešitelné, ale myslím, že můj optimismus je na místě. Rozvoj nastane zcela určitě, protože to dokazuje obrovský růst úrovně scénografie právě na XXXI. Jiráskově Hronovu; tuto úroveň vypěstovalo ochotnictví dosud ve scénografii nepoučené, amatérští jevištní výtvarníci-autodidaktové, scénografie vyrostlá ze živelného zájmu a úsilí zlepšit ochotnickou práci. Vzpomeňme jen, jak se před léty tápalo v herectví a režii, bylo málo tvůrčího úsilí a přece péče — zejména po roce 1948 — vychovala desítky režisérů a stovky herců uvědoměle tvořících. Nebo si vzpomeňme na dramaturgii, která byla před r. 1948 bílou vránou v souboru, neuměla se, nepěstovala se (kromě neplánovitého výběru her!); dnes má řada souborů své dramaturgy, specializované jen na tuto práci. Nastal rozvoj, o němž skeptikové tvrdili, že se nezdaří; dnes tu je a nikdo nevrátí staré časy.

Podobně se dnes zdá scénografie „velkou vědou"; mám-li však soudit z průběhu scénografického diskusního kroužku festivalu, který jsem vedl, nějak mi tu nejde něco dohromady. Sešlo se v něm třicet lidí — a to bylo i pro zkušené aktivisty festivalu překvapení (dopředu se písemně přihlásili tři!). Nemám tedy pravdu, tvrdím-li, že se scénografie v ochotnictví již začala rozvíjet?

Jakou situaci nám napověděl letošní hronovský festival? Viděli jsme tři druhy scénografické práce:

první, kdy výtvarník na objednávku navrhl scénu (je to tradice ÚMDOČ, dělalo se to již před válkou a byla to obdoba hostování profesionálních herců s ochotníky; rozdíl byl a je v tom, že výtvarník přijde zpravidla do styku se souborem minimálně a více méně „vnutí" svou představu);

druhá, kdy výtvarník je člen souboru a profesionální výtvarník spolupracuje, pomáhá radou anebo instruuje (zde jsou zpravidla dvě možnosti: buď výtvarník jen poradí a namaluje, ale o výsledek se již nestará, anebo výtvarník tvoří s se-

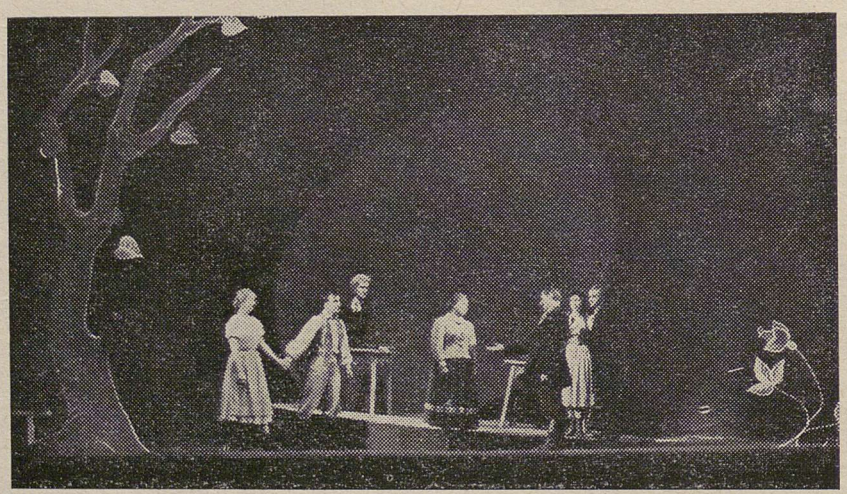

ZK VŽKG Vítkovice: J. K. Tyl, Tvrdohlavá žena. Scéna Kolektiv za spolupráce V. Šrámka

bou a stane se více instruktorem než spolupracovníkem, podobně jako je to obvyklé u režisérů);

třetí, kdy tvoří ochotnický výtvarník, a i když jich máme málo, máme je a musíme to pokládat za nejvyšší cíl ochotnické práce (Sládek, Chudara, Prusenovský, Kubečka, Mende — ti ji dnes reprezentují!).

Vidíme, že se tu sama rýsuje cesta, formuje si ji sám život — a doplníme-li ji lepší spoluprací s výtvarníky v klubech, nemůže nic více dorůst, než zdařilé dílo. Snad by se dala přednést jedna rada: Což nehledat hned pro *každý* soubor výtvarníka, ale zpočátku jen pro okres; za sezónu může mít více příležitostí než jednu či dvě a vyplatí se pro těchto 100—150 lidí udělat i školení asi podobného druhu, jako již bylo v Martině a Kutné Hoře (scénografické kursy uspořádané za pomoci Scénografické laboratoře). Stanovme si dostupné úkoly a budeme-li je rok, dva roky, tři poctivě dělat, — musí to končit rozkvětem scénografie v lidovém divadelnictví.

Náročnost diváků stoupá a nesporně bude stoupat i nadále. Těžké podmínky — to je, prosím nezlobte se — výmluva. Přece nemůže být těžší situace než na malé vesnici v Měšicích u Tábora nebo v Hejnicích; tam opravdu nemají než staré kulisy, zbytky těch pověstných mácovských stavebnic. A přece jsme na festivalu v Jindřichově Hradci viděli *velkou péči*, s níž dali vše dohromady, s citem a vkusem opravdu obdivuhodným. Proto tak bolí, když se na Hronov přivezou kulisy — sice z astralonu — ale otlučené a potrhané, jak se vytáhly z divadelního skladiště, když se jinak nepečuje o úpravnost a čistotu scény. Proto potěší péče gottwaldovského souboru *o dokonalost realizace* scény, nebo levických učitelů o pečlivé skloubení prostoru a čistotu barevného ladění. O těch nepořádných raději pomlčme a přejme si, aby na příštím Hronovu bylo jich malé a ne tak udivující procento.

Můžeme mít ohledy k obtížím, nesmíme vytýkat chudobu (myslím materiálu!), vidíme-li talentované řešení a pečlivost, píli i úpravnost; obecná zásada náročnosti platí však pro tvůrčí práci jedním metrem, ať jde o ochotnickou či profesionální.

(Pokračování)

Co nového v Ústředním poradním sboru pro divadlo a v ÚDLT

Koncem září sešli se členové pléna ÚPS pro divadlo, aby za téměř stoprocentní účasti projednali na závěr rušného období 1960—1961 návrhy závažných materiálů. Bylo to hodnocení XXXI. Jiráskova Hronova a návrh koncepce XXXII. JH, připomínky k organizačnímu řádu nové STM a k vypracovaným pokynům této jediné celostátní divadelní soutěže. Dále byl široce projednáván návrh materiálu o dalších perspektivách ochotnického divadla v epoše socialismu. Z diskuse k těmto materiálům vyšly od členů ÚPS velice cenné a podnětné připomínky a doporučení.

Začátkem listopadu se hodnotily v předsednictvu ÚPS ostatní akce, V. Šrámkův Písek, celostátní přehlídka v Jindř. Hradci a Lipt. Mikuláši, dále projednáván návrh na systém školení v divadelních souborech a hodnocena práce jednotlivých sekcí. V prosincové schůzi budou závěry z těchto jednání předloženy plénu ÚPS. — Sekce pro péči o dětské a mládežnické divadlo se sešla rovněž začátkem listopadu, aby zhodnotila výsledky, průběh a nedostatky v odborné pomoci STM, výsledky a návrhy na opatření z tvůrčí konference o divadle hraném dětmi a zabývala se návrhem opatření pro úspěšný průběh soutěže 1961—1962. — Velikým kladem práce většiny členů ÚPS je jejich aktivita, dobrá instruktorská činnost na okresech i soustavná spolupráce v průběhu všech akcí.

Divadelní oddělení ÚDLUT má před sebou několik zásadních úkolů, jejichž realizace bude právě vyžadovat tu nejširší pomoc nejen poradních sborů, ale všech, kteří to myslí s ochotnickým divadlem skutečně dobře. Je to popularizace perspektiv vývoje ochotnického divadla a jejich uskutečňování v práci souborů, je to příprava návrhu systému školení členů a vedoucích ochot. souborů na základě získaných nejlepších zkušeností a je to dále i prosazování nesoutěžních forem práce souborů a zaměření všech soutěží a přehlídek na řešení úkolů, vytyčených perspektivami.

Dále se připravuje spolu se SČDFU tvůrčí konference na téma Jednota profesionálního a ochotnického divadla, provádí se — k získání zkušeností — průzkum práce studií při profesionálních divadlech. Zajištění odborné pomoci STM spolu s osvětovými domy a poradními sbory je jedním z dalších závažných úkolů. Přímou pomoc okresům zaměřuje ÚDLUT k tomu, aby se získávaly a zevšeobecňovaly zkušenosti z praxe.

V říjnu byl uspořádán v Příbrami seminář metodiků a členů poradních sborů o nových formách a zajištění systému školení. — Pokud nejsou na okresech nebo v kraji, zvláště na některé obory školení, odborní lektoři, divadelní oddělení má seznam zkušených pracovníků pro nejobtížnější přednášky. Je ovšem nutno vždy při výběru lektora zvážit i účelnost a efektivnost, např. vzdálenost od místa přednášky, délku přednášky apod. V říjnu vydal ÚDLUT Zpravodaj na pomoc poradním sborům pro divadlo, který se zabývá hlavně plány činnosti souborů. Hlavní náplní prosincového čísla budou formy školení na okresech. — Divadelní oddělení připravuje osnovy k výrobě diafilmů o scénování, kostýmování a režii, má k dispozici nahrávku přednášky V. Halady o jevištní řeči a v prvním čtvrtletí příštího roku bude připravena nahrávka o scénické hudbě a metodické poznámky k tvorbě kabaretních a agitačních pásem. — Tiskem vydané Zkušenosti z práce agitačních skupin a dramaturgicko-režijní rozbory her Talenty a ctitelé a Host budou jistě dalšími užitečnými materiály pro naše soubory a metodická zařízení, stejně jako navázaná spolupráce s čs. televizí a čs. rozhlasem na přípravě pořadů instrukčního zaměření.

—jš—

Z DĚJIN OCHOTNICKÉHO HNUTÍ

VYSOKÉ NAD JIZEROU oslavilo letos v létě významné jubileum — 175. výročí nepřetržité činnosti ochotnického divadla. Jádrem oslavy byla výstava 175 let ochotnického divadla ve vysockém Vlastivědném muzeu.

V celém kraji a zejména ve Vysokém kvetlo divadlo už v první polovině osmnáctého století a do plné šíře se tu rozvilo po r. 1751, kdy v Bozkově, Držkově, Vlastiboři, Zásadě, Železném Brodě, ale také ve Tříči a Jilmu (Přívlace) byly provozovány slavné komedie obsahu náboženského i světského. Právě z té doby se tu zachovaly písemné památky a rukopisy více než 20 her, z nichž plných 19 bylo uveřejněno jednak ve sbírkách Ferd. Menšíka, jednak ve sbírkách Selské čili sousedské hry českého baroka, Lidové drama pobělohorské a Nejstarší české hry divadelní. A na památné Jubilejní výstavě v Praze r. 1895 byly tehdy mladým spisovatelem Antalem Staškem vystaveny rukopisy her někdejšího držkovského faráře P. Daniela Metelky, nar. 1719 ve Sklenařickém Blansku u Vysokého nad Jiz. Měly být protiváhou biblických her, které se tu po r. 1751 snažili zavést jezuité. I některé biblické hry poutaly diváky vtipnými lidovými vložkami, které se vysmívaly vrchnosti a jejím slouhům. A tak v době své působnosti měl smutně proslulý cenzor tehdejšího turnovského vikariátu páter Burnatius z jičínské jezuitské koleje mnoho starostí s divadelní činností zejména ve Vysokém n. Jiz. Podával o ní několikrát důrazná hlášení krajským hejtmanům, že v městečku Vysokém jsou provozovány komedie, kterými lid poddaný proti vrchnostem je pobuřován... Je to jen dokladem, jak významnou probuzeneckou a uvědomovací úlohu hrálo mezi lidovými vrstvami v době národního temna česky hrané divadlo, divadlo hrané prostými místními lidmi. A když pro morovou ránu bylo v letech 1771—72 zastaveno, lid na ně stále vzpomínal a čekal, až se zase probudí k novému životu.

V r. 1786 byl navštívit vysocký krejčí, chalupník, písmák a kantor Jan Petruška v Praze svého bratra tkalounkáře a zhlédl zde české představení. Zanechalo v něm silný dojem a hned po návratu domů sám napsal hru o slavném rytíři Bruncvíkovi. Protože u svých sousedů nenašel plné pochopení, nacvičil ji ve své chalupě, která byla zároveň školou, se svými staršími žáky. Měla úspěch a tak záhy mohl cvičit další hru, už se svými dospělými spoluobčany. A divadlo, které ve Vysokém n. Jiz. v létě r. 1786 obnovil, hraje se tu od té doby nepřetržitě. Neutlumila je ani těžká rána, která postihla městečko 29. července 1834, kdy skoro celé lehlo popelem. Ale dřív, než si občané vybudovali střechy nad hlavou a než vybavili nový kostel, obnovili pod vedením městského strážníka a ponocného Vlka své divadlo. Divadlo, které jim bylo vzpruhou v dobách životních zkoušek, útěchou v bolestech i starostech, které jim přinášelo radost a posilovalo jejich vzdor proti bezpráví.

V době, kdy nebyla česká divadelní li-

teratura, psali si vedoucí vysockých ochotníků hry sami nebo je z různých pramenů upravovali. Obnovitel divadla písmák Petruška jich napsal asi 13, jeho nástupce, pokrokový kaplan J. Hradecký, asi 6. Jeho vyučenci a pozdější tovaryšové v řemesle krejčovském František Vodseďálek ze Staré Vsi a V. Nypl ze Staré Paky neméně holdovali divadlu. Sami napsali každý asi 10 her a později založili vlastní soubory a s nimi se vypravili po českých krajích. A tak staré vysocké ochotnické divadlo bylo i jednou z kolébek českého divadla kočovného. Už po r. 1810 odhodlali se vysočtí ochotníci nacvičit operu Okouzlená citera, která byla pravděpodobně první česky hranou operou na českém venkově vůbec.

Ačkoliv divadlo bylo hráno hlavně od podzimu do jara s výjimkou adventu a doby postní, podle zachovaných záznamů nacvičili tu průměrně deset her ročně. A bylo touhou a pýchou všech místních rodů, uplatnil-li se aspoň jeden člen na prknech místního divadla. A tak v seznamu ochotníků najdeme mj. jména spisovatelů Jana a Františka Nečásků, otce spisovatelky H. Malířové a R. Naskové, spisovatele bouřliváka Jana Jos. Noska, havlíčkovského novináře, básníka Františka Umana, spisovatele Antala Staška a také Růženy Naskové, která rodiště svého otce milovala jako druhý domov a tak si na prahu své umělecké dráhy zahrála také s vysockými ochotníky.

V době slavného rozmachu vysockého ochotnického divadla v letech 1852—1862 stál v jeho čele jako ředitel osvícený kaplan P. J. A. Kouble, známý z Raisových Zapadlých vlastenců jako oblíbený páter Chvála z Větrova. Nebyl jen hercem a ředitelem, ale i dramatikem, a pro soubor napsal na svou dobu pokrokovou hru M. J. Hus, jejíž provozování ve Vysokém okresní hejtman zakázal. Vysočtí ochotníci se věnovali hudbě i zpěvu. Proto všechna představení byla uváděna a v přestávkách vyplňována hudebními vložkami. A po krátké činnosti samostatného Pěveckého spolku došlo tu ke sloučení obou těles pod jménem Pěvecko-divadelní jednota Krakonoš, která svou úspěšnou činností byla příkladem mnoha jiným místům v ostatním Podkrkonoší.

Vysocké divadlo bylo vždy ochotnické v plném smyslu toho slova. Proto také mohlo za dobu svého trvání věnovat úctyhodné částky na různé veřejné účely a také na stavbu a pak obnovu Národního divadla.

Z lásky k divadlu a jeho bohaté tradici odhodlali se vysočtí ochotníci v letech prvního tvrdého náporu krize textilního a sklářského průmyslu ke stavbě vlastní divadelní budovy. V letech krize bývalo toto divadlo v letních měsících domovem i některým menším pražským profesionálním divadlům, která tu dík pohostinství hrstky obětavých ochotníků nacvičovala hry pro novou sezónu a mohla — četnými představeními ve vysockém divadle i zájezdy v okolí — zajistit obživu svých členů skoro po desatery prázdniny.

Významnou roli sehrálo vysocké ochotnické divadlo za první světové války a zejména v době okupace, kdy strašidelná hranice Sudet oddělila od Vysokého nejen četné ryze české sousední obce, ale i z vlastního vysockého katastru urvala téměř třetinu. A tehdy si chodili Češi ze Sudet do divadla ve Vysokém pro posilu, které se jim dostávalo plnou měrou i přesto, že nejednou byla představení přerušena nacistickými pohraničními četníky — a pak následovaly tresty účastníkům, kteří přešli bez propustek hranice Protektorátu . . .

A tak ochotníci ve Vysokém n. Jiz. právem vzpomínají s hrdostí svého jubilea. Už skutečnost, že mají za sebou 175 let nepřetržité práce, je výjimečná a překonává hranice malého městečka a Východočeského kraje.

METODĚJ CYRIL METELKA

Na snímku inscenace z r. 1937. V roli Švandy V. Novák, v roli Rosavy M. Břízová, R. Koubková jako Dorotka a B. Šindelářová — Jasana

HISTORIE STRAKONICKÉHO DUDÁKA VE STRAKONICÍCH

Počátkem měsíce října byl otevřen ve Strakonicích nový závodní klub Českých závodů motocyklových, který byl postaven nákladem přes deset miliónů Kčs. Pro slavnostní otevření nového kulturního střediska strakonických kováků byla zvolena hra k tomuto aktu nejpovolanější: Strakonický dudák Josefa Kajetána Tyla. Ve společné režii Karla Koželuha a Františka Šťastného ji uvedl dramatický odbor závodního klubu ČZM.

Snad nikdo z diváků, kteří byli přítomni tomuto představení, si neuvědomil, že toto nastudování Strakonického dudáka jest v pořadí již jedenácté, které se od napsání hry ve Strakonicích uvádělo. A právě této historii, historii nastudování Strakonického dudáka ve Strakonicích, chceme věnovat stručnou informaci podle podkladů, které pro městský archív zpracoval nadšený ochotnický pracovník Josef Kovář, letos již třiašedesátiletý.

O historii vzniku hry Strakonický dudák čteme v programu, který byl vydán při představení v roce 1921:

„Tyl hrál se společnosti v sále »U bílé růže« a zde také připadl na myšlenku »Strakonického dudáka« napsat.

Za podklad mu sloužila pověst, kterou vymyslil spisovatel J. Malý. Šibenice stála dle vyprávění na Káním vrchu u nádraží (nesprávně Kalný vrch). Původ kamenné podezdívky na Šibeničním vrchu není tedy od šibenice, ale jsou to pozůstatky stavby z let 1840—50, kdy zde měšťané chtěli postavit »lusthaus«.

»Strakonický dudák« byl poprvé dáván 21. listopadu 1847 ve Stavovském divadle a Tyl jej věnoval herečce Anně Rajské. Vidělo jej 1260 diváků a Tyl dostal spisovatelský honorář jednou pro vždy 15 zlatých.

»Strakonický dudák« tak Tylovi k srdci přirostl, že když uštván umíral v Plzni museli mu ho hráti naposled.“

Potud tedy ve zkratce citát z divadelního představení v r. 1921 ve Strakonicích.

Dle dochovaných materiálů byl uveden Strakonický dudák ve Strakonicích poprvé 29 let po pražské premiéře *v roce 1876.* Nelze ovšem s jistotou říci, zda jde o představení skutečně první, neboť starší materiály dochovány nejsou.

Bylo hráno v květnu zmíněného roku a jeho výtěžek byl věnován ve prospěch opravy sochy Panny Marie na náměstí. Bližší podrobnosti o představení známy nejsou; zachoval se pouze plakát bez údajů personálních (kamenotisk), neboť uváděti tehdy své jméno na divadelních plakátech slávu nepřinášelo.

Pořadatelem představení jak *v roce 1885* tak i *v roce 1893* byla Jednota divadelních ochotníků ve Strakonicích a zpěvácký spolek Zvon. V obou případech hru nastudoval režisér Karel Bubla a i herecké obsazení zůstalo ve většině případů stejné. Obě představení byla také hrána v tehdejším divadelním sále Beseda ve starém pivovaře na náměstí a byla vždy po premiéře ještě 4× reprízována.

Představení z r. 1893 je význačné tím, že bylo prvně použito hudby skladatele Mořice Angera, kapelníka Národního divadla a rodáka sušického, který partituru věnoval těmito slovy:

„Velezasloužilý spolek divadelních ochotníků ve Strakonicích. Milerád Vám přenechávám mou skladbu za provozovací právo jednou pro vždy pro jednotu divadelních ochotníků ve Strakonicích 10 zlatých.“

Další nastudování bylo uvedeno pod hlavičkou Filharmonie v režii Antonína Císaře *v roce 1905* a hrálo se v novém Spolkovém domě, který byl otevřen v roce 1896. I tentokráte bylo představení po premiéře ještě 4× reprízováno.

V režii Antonína Císaře byl Dudák nastudován ve Strakonicích i *v roce 1921,* kdy společní pořadatelé Sokol a zpěvácký spolek Zvon jej opět uvedli na jevišti sokolovny 5×.

Představení *v roce 1933* bylo dílem studentů reálného gymnasia, kteří je pod režijním vedením profesora Dbalého nastudovali v rámci „majálesu“ a 2× sehráli v sokolovně. Bylo to školní představení v omezeném provedení, bez úplné hudby.

Poslední předválečné představení Stra-

konického dudáka se uskutečnilo v roce *1937*, kdy jej TJ Sokol uvedla pod režijním vedením Václava Nováka, který také jako první režisér (a dosud poslední) sehrál i titulní postavu Švandy. O představení byl velký zájem; hrálo se celkem 9×, z toho 4× pro školy.

Po druhé světové válce přistoupili strakoničtí ochotníci k nastudování Strakonického dudáka až 6 let po okupaci *v r. 1951*, kdy iniciativu převzal okresní výbor Svazu české mládeže a Česká zbrojovka. Představení bylo nastudováno v rámci oslav 100. výročí narozenin Aloise Jiráska a bylo také vybráno pro Hronov. Režijně hru nastudoval Vl. Libovický. Díky účasti na Hronově doznalo toto nastudování 11 představení — ovšem zčásti mimo samotné Strakonice.

Není bez zajímavosti, že právě hronovské představení Strakonického dudáka dalo podnět ochotnickému herci Karlu Kolouškovi k profesionálnímu studiu. Dnes tento někdejší strakonický ochotník patří mezi přední herce Jihočeského divadla.

V *roce 1954* nastudoval Strakonického dudáka závodní klub ČZM v režii J. Železného a Frant. Šťastného a uvedl jej na hradním nádvoří v rámci Strakonického léta ve dvou představeních.

Stejně tak představení *v roce 1956* bylo uvedeno pod hlavičkou ZK ČZM na hradním nádvoří a bylo poslední režijní prací tragicky zemřelého Františka Pondělíčka, s nímž na režii spolupracoval Frant. Šťastný. Toto nastudování bylo hráno již jen jedenkrát.

Poslední, v pořadí tedy již 11. nastudování Strakonického dudáka, bylo uvedeno strakonickými ochotníky u příležitosti otevření nového závodního klubu ČZM *v roce 1961*.

A nakonec několik statistických zajímavostí.

— 11× nastudovaná hra Strakonický dudák byla sehrána strakonickými ochotníky celkem 50×, z toho nejvíce představení (11) doznalo nastudování z roku 1951, nejméně pak (1×) se hrálo první představení v roce 1876 a předposlední v roce 1956;

— na nejvíce představeních se podílel účastí jako režisér František Šťastný (v r. 1954, 1956, 1961), Karel Bubla (1885, 1893) a Antonín Císař (1905, 1921). Ostatní režiséři nastudovali jen jediné představení.

— nejvíce si zahráli ve Strakonickém dudáku Marie Břízová - Skřivanová (v r. 1921, 1937, 1951 a 1954) vždy jako Rosava, Švandova matka, Čeněk Ketner Pantaleona Vocílku (v r. 1885, 1893, 1905 a 1921) a konečně Václav Štěpán starého dudáka Tomáše (1893, 1905, 1921 a 1937).

Archivní materiály, zpracované Josefem Kovářem, ukázaly, že svojí dlouholetou tradicí má ve Strakonicích nejen ochotnické hnutí, ale i samotná hra klasika českého dramatu. A věříme, že 50. představení ZK ČZM nebude poslední. —*sv*—

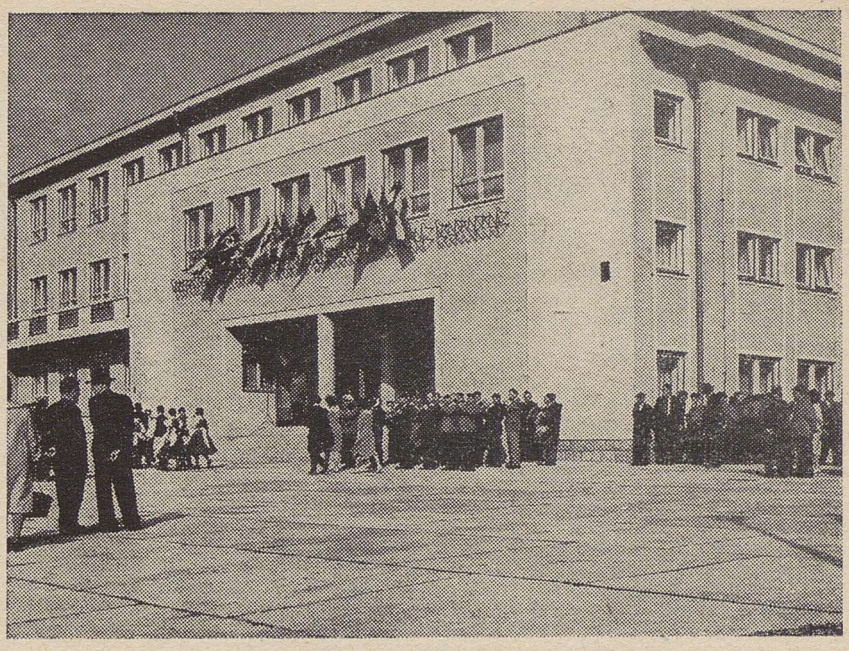

Nový kulturní dům ČZM Strakonice

Z ochotnického života

SLAVIČÍN. Kulturních akcí ZK Družba, který je organizátorem osvětové činnosti v našem městečku, je taková záplava, že závodní klub v poslední době přijal dalšího pracovníka, který se převážně zabývá organizací a nácvikem programů malých jevištních forem. Jen od května do konce září bylo kromě pěti repríz Kynclova Vojáka uspořádáno pásmo Zítřek je náš k výročí strany a dalších sedm estrádních pásem, z nichž připomínám programy pro členy brigád socialistické práce místních závodů, pro družstevníky v obci Divnice a Štítná, při dožínkové slavnosti JZD ve Slavičíně aj. Plánována je ještě letos účast na přehlídce agitačních skupin v Napajedlích, estráda pro členy uhelných brigád z místních závodů, programy k závodním výročním konferencím, slavnostní pásmo k Měsíci čs.-sovětského přátelství, silvestrovský večer aj. Kromě toho se současně nacvičují dvě hry, detektivka A. Christie Past na myši a pohádka K. Voglové Pasáček vepřů. V obou hrách účinkují převážně mladí členové, kteří se osvědčili již ve Vojákovi a u nichž se podařilo vzbudit vážný zájem o divadelní práci. Do soutěže chystá na příští rok inscenaci Ostrova Afrodity zasloužilá učitelka Štěp. Rokytová, která ještě mimo to nacvičí představení se školními dětmi. U každé inscenace plánujeme alespoň pět repríz. Abychom stále zvyšovali svou úroveň, požádáme opět o instruktážní spolupráci Divadlo pracujících v Gottwaldově.

F. Remeš

TIŠNOV. Vystoupení známého Karasova divadla na XXXI. Jiráskově Hronovu znamená pro soubor signál k ještě intenzívnější práci. Celý svůj bohatý dramaturgický plán předložili k diskusi okresnímu poradnímu sboru. Řadu večerů věnují kolektivnímu školení svých herců. Vytvořili také úderku malých forem, která již několikrát vystoupila. Jednou měsíčně uskutečňují v místním rozhlasu program rozhlasových novin a navázali spolupráci se sborem pro občanské záležitosti. Aby se co nejvíce sblížili všichni členové souboru, uspořádají každoročně několik zájezdů a výletů. Chtějí s největší pečlivostí dbát o výchovu divadelního dorostu. Samozřejmě organizují rovněž zájezdy do divadel a snaží se doma připravit nejlepší prostředí profesionálním souborům, které v Tišnově hostují.

Z. Kliment

OLEŠNICE. Místní ochotnický soubor, v němž pracuje řada družstevníků, sehrál doma úspěšně Kožíkovu hru Přátelství. S představením zajeli též do sousedního JZD Bedřichov. Bedřichovští družstevníci sice pracovali na polích až do večera, ale stačili se ještě převléci a zaplnit sál do posledního místa. Před představením promluvil k divákům předseda místní školské a kulturní komise. Představení se vydařilo — byl to večer pěkné pohody. A kritika? Návštěvníci při odchodu říkali, že „to byla nedělе, jak se patří".

ZK

HOLEŠOV. V posledních srpnových dnech nás opustil významný pracovník ochotnického divadla na Moravě, soudruh Franta Šrámek, který 15 let stál v čele holešovského ochotnického souboru. Zemřel ve věku 64 let. Čtyřicet roků se plně věnoval ochotnickému divadlu, vyznamenal se jako režisér, autor, dramaturg a neúnavný organizátor. Po 40 let vtiskoval kulturnímu dění na Holešovsku pokrokové rysy. Neúnavně bojoval za kvalitní umělecké ochotnické divadlo. Jeho činnost vyvrcholila v letech po osvobození, kdy se stal zakladatelem spojených ochotnických souborů, nesoucích název Divadlo 6. května (den osvobození Holešova). S tímto souborem vybudoval divadelní sál a dal tak základy k vytvoření kulturního střediska v zámku. Na této scéně inscenoval nejlepší představení, v nichž hostovali Karel Höger, Ladislav Pešek a jiní čelní naši divadelní umělci. Poslední jeho režií byl Kolárův Pražský žid. Avšak ani potom, i když byl stále více nemocen, neustal v práci, radil, pomáhal . . . Dnes soubor Divadla 6. května znovu konzoliduje své řady oslabené jeho odchodem, ale mladí i staří herci slibují jeho odkaz dále vést a naplnit novými činy.

S. Bártek

† František Šrámek

Z OCHOTNICKÉHO ŽIVOTA

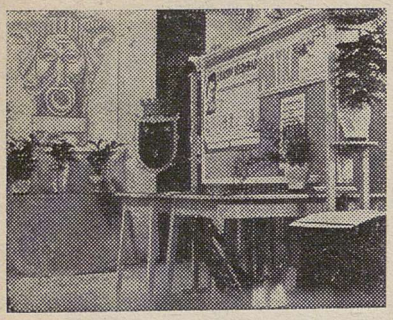

Z výstavky ochotníků ve Smržovce

SMRŽOVKA. Dramatický odbor „Bratří Čapkové" místní osvětové besedy oslavil v prosinci minulého roku 15. výročí svého založení. Za 15 let nastudoval 46 her, které uvedl v 75 představeních. Přiložený snímek je z instalované výstavky plakátů, fotografií a dokumentů, kterou soubor organizoval k zmíněnému výročí. Snad i ve vašem souboru by neškodilo podobnou formou připomenout službu ochotníků kulturní veřejnosti. — Z posledních inscenací v souboru vzpomínají zvláště na úspěšnou Morálku paní Dulské a Slovanské nebe. Letos v červnu se soubor zúčastnil festivalu v Železném Brodě představením Příliš štědrého večera. V současné době studuje Daňkův Steelfordův objev.

KRALUPY n. VLT. V komunálním závodě Fotoslužba pracuje jako zástupce vedoucího soudružka N. Šlemrová. Již dvakrát byla vyhlášena nejlepší pracovnicí závodu. V ochotnickém divadle pracuje jako herečka a režisérka po řadu let. Ve své dvaačtyřicítce má dnes již za sebou na 300 vystoupení v činohrách, operetách, v estrádních i koncertních pořadech, protože je i dobrou zpěvačkou a tč. posilou pěveckého souboru základní hudební školy v Kralupech. Její nejmilejší postavou byla Jenůfa v Její pastorkyni a Helena v Polské krvi. Jejím posledním režijním úspěchem byla Stanislavova hra Dům na rozcestí, která dosáhla tuctu repríz v Kralupech, Šenově, Přívorech a jinde. Zvláště vesničtí diváci byli spokojeni s touto inscenací, uvedenou na počest 40. výročí strany. Její poslední rolí je císařovna Poppaea ve hře J. Loukotkové Není římského lidu. — Takových všestranných pracovníků, jako je soudružka Šlemrová, bychom potřebovali v hnutí více. V. Gloss

RAKOVNÍK. Ve středu 18. října sněmovali ve velkém sále Osvětového domu ochotníci z Rakovnicka. Sešlo se jich tu požehnaně, jen na presenční listinu se jich podepsalo přes 110, byli tu i ochotníci z Rynholce i Lán a ostatních souborů, které připadly loni po územní reorganizaci k novému okresu. Za předsednickým stolem byli vedle předsedy OPS-D a pracovníků OD i tajemník OV KSČ, předseda okresní školské a kulturní komise i zástupce odboru. Po zahájení s. Jeřábkem, ředitelem OD, zhodnotil po zásluze a někdy i velmi kriticky činnost souborů v uplynulé sezóně předseda OPS-D s. Zeman. Nedostatkem byla poměrně menší účast souborů v soutěži, málo her sovětských a her pro

Salynského Krutá maska v provedení staroorolských ochotníků

děti a mládež. Malé jevištní formy se sem tam již objevují. Po zhodnocení uplynulé sezóny byly předány souborům i jednotlivcům diplomy za dobrou práci. Po kratičké přestávce představil se celému shromáždění soubor Estrádní studio OD ve spolupráci s divadelním souborem Tyl a uvedl premiéru agitky Cirkus militaria s protiválečným a protifašistickým zaměřením. Ukázal všem souborům cestu, jak mohou a mají pohotově reagovat na současné události. Představení mělo dobrou úroveň a zejména vystoupení jednotlivců v recitacích i písních mělo úspěch u ochotnického publika. Potom následovala diskuse a vystoupení hostí. Diskuse byla poměrně bohatá i kritická. Závěr a kladné zhodnocení aktivu provedl s. Čapek, tajemník OV KSČ. U příležitosti aktivu byla uspořádána i výstavka Dělnické divadlo na Rakovnicku a dokumentární výstava o práci v minulé sezóně. L.

BANSKÁ BYSTRICA. Zájezdu činohry pražského Národního divadla využili podnikaví pracovníci osvětového domu a zkoordinovali termín hostování pražských umělců se svým školením ochotnických režisérů. Účastníci školení navštívili dvě představení pražských hostů a dne 14. října přišli mezi 120 slovenských ochotníků nový šéf činohry ND soudruh Maršálek a známí mistři Neumann, Marvan, Burešová a Sejk. Beseda byla opravdu živá, zvláště zasloužilí umělci Neumann a Marvan sami z ochotníků vyšli, znají jejich práci a mají je rádi. Vedle nezbytných žádostí posluchačů o vyprávění veselých historek kladly se i zajímavé dotazy k práci a plánům naší první činohry a dodonce nechyběly ani kritické hlasy k inscenaci Hrubína. Právě z nich měli pražští umělci největší radost, zvláště když jejich úroveň stejně jako úroveň většiny dotazů byla živým důkazem, že teoretická vyspělost dnešních ochotníků je s včerejší nesouměřitelná. A protože ve stejný den přednášel na školení český předseda Ústř. poradního sboru, stala se tato sobota opravdu dnem česko-slovenského bratrství ochotnických i profesionálních divadelníků v Banské Byshrici.

MĚLNÍK. Proslulost města na soutoku Labe a Vltavy šíří nejen známá Ludmilka, ale i práce ochotnických souborů. Jeden z nich — „Vojan" — slavil úspěchy v soutěžní přehlídce vyspělých ochotnických souborů v Libochovicích. Za inscenaci Čapkova Loupežníka získal druhou cenu, zvláštní uznání si z Libochovic odvezli režisér B. Navrátil a herečka F. Svobodová. -jp-

DRAHOTUŠE. V době zostřeného boje proti kolonialismu hledají soubory takové hry, aby se tohoto boje také zúčastnily. Divadelní soubor TYL uvedl na oslavu 16. výročí osvobození naší vlasti a ke 40. výročí založení KSČ drama a vizi maďarského autora Ference Örsiho Černý ventilátor, ve které autor ukazuje středisko kolonizátorů, do něhož přijíždí prokurátor, aby zde pomohl likvidovat hnutí domorodého lidu. Před divákem se rozvíjí život kolonizátorů, plný podlosti a špíny, odhalují se jejich chamtivost, nemorálnost a lupičství. Celá hra je však stavěna na efektech a nakonec problém kolonialismu neřeší. Režisér Vítězslav Hons se snažil dát celému představení dramatický účin, který by působil na cit diváka. Odvážně obsadil složité a problematické postavy hry převážně mladými a nezkušenými herci, kteří však dokázali vtisknout styl celému představení. Viděli jsme proto scény dobře propracované a zvládnuté, působící na diváka přesvědčivě. Byly to zvláště scény v závěru 1. jednání, scéna pachatelky atentátu, prokurátora a dcery, otce a pokojské, i některé scény s matkou. Kladem byla velmi pěkná scéna Leoše Němečka, většinou správně osvětlovaná. Zvuková kulisa byla funkční. Spolupráce všech jevištních složek byla příkladná. Aby však celé představení dosáhlo vyrovnanosti, dokonalé úrovně, vnějšího účinu a napínavosti, k tomu scházela plynulost a tempo-rytmus, prožitek a přesvědčivost hlavních postav, především u dcery s. Paličkové a rotného Milana Čecha. Vadilo i přehrávání matky Ilony Chytilové, sentimentalita lékaře Zdeňka Keclíka a zbytečné zdůrazňování některých vět pachatelkou s. Vavříkové. Domníváme se, že nedostatky u některých postav bylo lze odstranit. Plného uznání zasluhuje výkon Antonína Dlouhého v roli prokurátora, který byl nejpromyš-

M. Čech (soubor Tyl Drahotuše) ve hře F. Örsiho Černý ventilátor

lenější a nejlepší postavou hry. Dobře se uplatnili i otec v podání Břet. Vavříka (až na špatnou artikulaci) a v epizodní roli pokojské V. Víchová. Je nám známo, že studium hry provázela celá řada těžkostí, několikrát měněné obsazení osob, sál zadaný jiným institucím, takže nebylo možno zkoušet, ale víme také, že inscenace měla jen 17 zkoušek, a to je na herce začátečníky přece jenom málo. Je to zkušenost do budoucna, že má-li být představení bez chyb, musí se zkoušet tak dlouho, až můžeme divákovi předvést přesvědčivé a účinné představení. A to v silách drahotušského souboru určitě je. C. Bláha

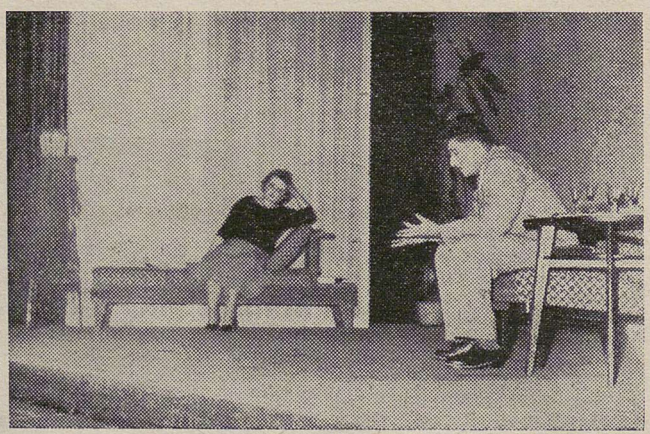

ZK Sklárny Karolinka uvedly Daňkovu hru Pohled do očí

OB ŽLUTAVA — Představujeme vám vesnický divadelní soubor OB ve Žlutavě na Gottwaldovsku. Od roku 1958 postupně uvedl Molièrova Chudáka manžela, Stehlíkovu Selskou lásku, Dobričaninův Společný byt, Prachařovu hru Domov je u nás, Dietlovu komedii Čtyři z velkoměsta a Nušičovu Dr. S těmito inscenacemi uskutečnil v uplynulých třech sezónách doma i v okolních místech okresu celkem 30 představení. Nyní nacvičuje Jiráskovu Vojnarku. Naše snímky jsou z inscenací Selské lásky a hry Domov je u nás.

UZAVÍRÁME POSLEDNÍ ČÍSLO letošního ročníku našeho časopisu. Děkujeme svým spolupracovníkům v tiskárně i Poštovní novinové služby, zvláště srdečně členům redakčního kruhu časopisu, svým spolupracovníkům a Vám, milí ochotníci, kteří jste nám během roku podali nejeden důkaz, jak je Vám Ochotnické divadlo milé. Nový rok přináší nám nové radostné úkoly. Potřebujeme stále více vzdělaných lidí v souborech. Chceme tomuto cíli sloužit. Podařilo se nám pro příští rok zvýšit náklad a prosíme Vás, abyste nám pomohli získat nové předplatitele. Napište nám do redakce jména a adresy nových zájemců o časopis! A nakonec všem Vám hodně zdaru v životě, práci i na jevišti v novém roce přeje Vaše Redakce

Hra Curta Corrintha Trojané se stává součástí kmenového ochotnického repertoáru

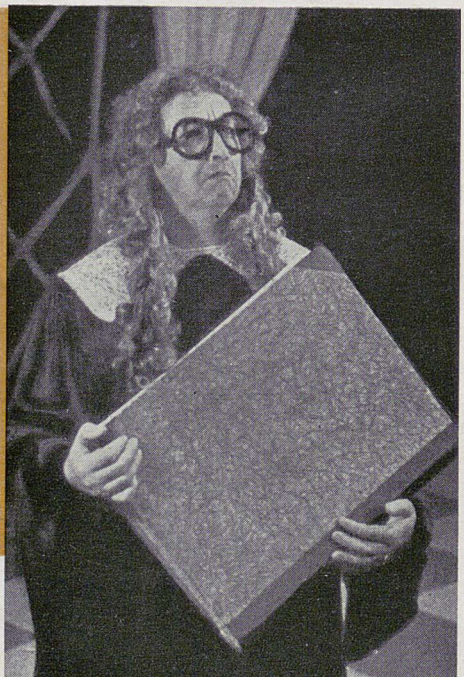

ZK ZÁVODŮ GUSTAVA KLIMENTA V TŘEBÍČI-BOROVINĚ

Známý divadelní soubor, vedený režisérem Geržou, uvedl v poslední sezóně Corrinthovy Trojany a Molièrovu komedii Jeho urozenost pan měšťák. Z těchto inscenací jsou snímky závodního fotografa J. Sedláka. V závodním klubu pracuje též dětský kroužek, který uvedl Dismanova Tři medvíďata. V současné době studuje základní soubor Pavlíčkovu hru Labyrint srdce.